

KPT. MIECZYŚŁAW GŁOGOWIECKI (1889–1920) – LEGIONISTA I OFICER WOJSKA POLSKIEGO, POLEGŁY POD TRZEPOMEM 18 SIERPNIĄ 1920 R.

Abstrakt

Pochodzący z Głogowa Małopolskiego k/Rzeszowa Mieczysław Głogowiecki w 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich, walcząc najpierw w II Brygadzie, a od 1916 r. w 6 pułku piechoty III Brygady, uczestnicząc m.in. w bitwie pod Kostiuchnówką. Od 1918 r. służył dalej w 6 pułku piechoty Legionów, m.in. jako dowódca batalionu zapasowego w Płocku. 18 sierpnia 1920 r. zginął pod Trzepowem w czasie ataku rosyjskiego III Korpusu Konnego na Płock. Pochowany został na cmentarzu garnizonowym w Płocku.

Słowa kluczowe: Legiony Polskie, wojna polsko-bolszewicka 1920 r., obrona Płocka 1920 r., Głogów Małopolski, Mieczysław Głogowiecki

Mieczysław Głogowiecki urodził się 11 października 1889 r. w Głogowie Małopolskim w powiecie rzeszowskim jako syn Franciszka Leiba i Franciszki z d. Kałkowskiej¹. Nie do końca znane jest pochodzenie rodziny Leibów (Lejbów). Według nieżyjącego już badacza historii Głogowa Małopolskiego Franciszka Kotuli są dwie możliwości. Według pierwszej Franciszek Leib przeniósł się do Głogowa z Josseldorfu (Józefowa) – wsi niemieckich kolonistów koło Mielca. Bardziej prawdopodobna wersja zakłada, że w połowie XIX w. do Głogowa przybyła i tu osiadła na stałe, pochodząca z Brzozowa, rodzina Konrada i Magdaleny Leibów z trójką dzieci: córką Antonią i synami Franciszkiem i Janem. Konrad Leib był rymarzem, czyli wytwarzał bardzo wtedy potrzebne uprzęże dla koni i siodła. Rodzina zakorzeniła się w Głogowie, a dzieci Konrada Leiba założyły tu rodziny. Franciszek Leib odziedziczył zawód po ojcu, jednak prowadził znacznie szerszą działalność, niż tylko prowadzenie zakładu rymarskiego. 22 stycznia 1882 r. ożenił się z Franciszką z d. Kałkowską, zamożną głogowianką. Z tego związku urodziło się czworo dzieci Henryk, Bronisław, Kazimiera (później Brąglewicz) i Mieczysław. 21 czerwca 1910 r. Franciszek Leib zmienił nazwisko na Głogowiecki. W ślad za nim nowe nazwisko przybrała cała rodzina².

¹ Edward Skarbek błędnie podał, że „pochodził z Kolbuszowej” (E. Skarbek, *Historia 6 Pułku Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego*, t. 1, Tradycja, Warszawa 1939, s. 75), a za nim powtórzył to Wiktor Krzysztof Cygan w biografii M. Głogowieckiego (W.K. Cygan, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. 2, Warszawa 2006, s. 29)..

² R. Borkowski, G. Gołębiewski, *Głogowskie biografie. Mieczysław Głogowiecki*, „Ziemia Głogowska. Miesięcznik Społeczno-Kulturalny” 2020, nr 2, s. 19; Mieczysław Głogowiecki, <https://www.geni.com/people/Mieczyslaw%20aw>

Głogów Małopolski jest niewielkim miasteczkiem blisko Rzeszowa, założonym w 1570 r. przez Krzysztofa Głowę na tzw. surowym korzeniu. Przez długi czas nosił nazwę Głowów – od nazwiska założyciela. W kolejnych latach zmieniali się właściciele miasta, w połowie XVII w. właścicielem dóbr głogowskich został Jerzy Sebastian Lubomirski i to rodzinie Lubomirskich miasto zawdzięcza swój rozwój. Szczególnie zasłużyła się Urszula Lubomirska w XVIII w. Zbudowano wtedy murowany ratusz i kościół z domem oo. misjonarzy. Po upadku Rzeczypospolitej w 1805 r. dobra głogowskie nabył hrabia Filip Swerts-Spork, dowódca stacjonującego w dawnym pałacu Lubomirskich austriackiego szwadronu dragonów, który jednak wkrótce zmarł.

W XIX w. Głogów wielokrotnie nawiedzały pożary, które pozbawiały mieszkańców ich domostw i warsztatów. Mimo to Głogów pełnił funkcje centrum administracyjnego i gospodarczego dla okolicznych wsi. Mieszkańcy żyli z rzemiosła i handlu oraz uprawy ziemi. Angażowali się w powstanie listopadowe i Wiosnę Ludów, pomagali powstańcom styczniowym. Na początku XVIII w. w Głogowie zaczęli osiedlać się Żydzi. Po nadaniu Galicji autonomii w 1867 r. w mieście powstały polskie organizacje społeczne, jak Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, straż pożarna, orkiestra i inne. W 1881 r. Głogów liczył 3440 mieszkańców, w tym 860 Żydów. W 1910 r. w dawnym pałacu Lubomirskich – po opuszczeniu go przez austriackich dragonów – po Franciszku Weiss założył fabrykę włókienniczą. Postawa patriotyczna młodzieży głogowskiej ujawniła się po wybuchu I wojny światowej, kiedy kilku nastu głogowian zgłosiło się do Legionów Polskich, G%C5%82ogowiecki/6000000053982460019 [dostęp: 15.03.2020].

Rynek z ratuszem i kościołem w Głogowie Małopolskim w okresie międzywojennym

Źródło: zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego

trafiając potem do II Brygady. Głogów już we wrześniu 1914 r. został zajęty przez wojska rosyjskie, które dokonywały rabunków i zniszczeń, m.in. pałac fabrykę F. Weissa. Tak więc Głogów dzielił los wielu galicyjskich miast, będących przez długi czas pod rządami austriackimi³.

Dotychczas nie udało się ustalić, czy ojciec i dziadek Mieczysława Głogowieckiego byli pochodzenia niemieckiego, czy żydowskiego. Zmiana nazwiska na związane z miejscem zamieszkania wskazuje na obyczaj typowy wśród zasymilowanych Żydów, choć przeciwko temu świadczy to, że rodzice M. Głogowieckiego pochowani są na parafialnym cmentarzu katolickim w Głogowie⁴. Spolonizowani Żydzi częściej przyjmowali wyznanie ewangelicko-augsburskie, niż katolickie, aczkolwiek również rzadko spolonizowani Niemcy przechodzili na katolicyzm. Sprawa jest więc otwarta. A może było tak, jak sugeruje F. Kotuła, że F. Leib chciał w ten sposób podkreślić swój związek z nowym miejscem zamieszkania, albo żonę, pochodzącej ze znanej rodziny głogowskiej nie podobało się być panią Leibową. Faktem jest, że Mieczysław Głogowiecki w wojskowych dokumentach personalnych w 1919 r. podawał narodowość polską i wyznanie rzymsko-katolickie.

Tymczasem ukończył szkołę powszechną w Głogowie, a następnie podjął naukę w gimnazjum w Rzeszowie. Po maturze w 1909 r. podjął studia na wydziale prawa i administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Na studiach przez rok należał do Drużyn Sokolich, związanych politycznie z Narodową Demokracją. 3 listopada 1913 r. uzyskał absolutorium i zdał pierwszy egzamin

³ Szerzej nt. historii Głogowa zob.: R. Borkowski, *Dzieje Głogowa Małopolskiego*, t. 1, lata 1570–1945, Głogów Małopolski 2018; hasło Głogów Małopolski, https://pl.wikipedia.org/wiki/G%C5%82og%C3%B3w_Ma%C5%82opolski; <https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/g/99-glogow-malopolski/96-historia-miejscowosci/67453-historia-miejscowosci> [dostęp: 15.03.2020].

⁴ Informacja R. Borkowskiego.

prawniczy z historii prawa. Nie wiadomo dokładnie, co robił do lata 1914 r. W piśmie o urlop ze stycznia 1918 r. podał, że zajmował się obsługą prawną przedsiębiorstwa ojca⁵.

Po wybuchu I wojny światowej zgłosił się do formujących się we Lwowie Legionów Polskich. Nie jest jasne, kiedy wstąpił do Legionów. W dokumentach personalnych podawał różne daty: 1 sierpnia, 6 sierpnia, 16 sierpnia. Są to wszystkie daty, za którymi kryje się konkretne wydarzenie. 1 sierpnia 1914 r. Niemcy wypowiedziały wojnę Rosji, 6 sierpnia to oczywiście data wymarszu 1 kompanii kadrowej z krakowskich Oleandrów, 16 sierpnia powstał w Krakowie Naczelny Komitet Narodowy, który podjął decyzję o utworzeniu Legionu Zachodniego z siedzibą w Krakowie i Legionu Wschodniego z siedzibą we Lwowie. Jednak zostało to dwa razy przez kogoś poprawione na 6 i 7 września 1914 r., więc trudno określić dokładną datę. M. Głogowiecki trafił do Legionu Wschodniego. Jednak po wewnętrznym fermentcie, do jakiego doprowadzili endeccy politycy ze swoimi sympatiami wobec Rosji, 23 września 1914 r. Legion Wschodni został rozbity. Z jego resztek utworzono 2 i 3 pułk piechoty. M. Głogowiecki znalazł się w 13 kompanii III batalionu 2 pułku piechoty w stopniu kaprala lub plutonowego. III batalionem dowodził Kazimierz Fabrycy⁶, pułkiem – płk Zygmunt Zieliński⁷, całością sił dowodził komendant Legionów gen. Karol Trzaska-Durski⁸.

⁵ Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie (dalej: CAW), akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej z 1919 r.; karta kwalifikacyjna, karta ewidencyjna; Komenda Legionów Polskich, sygn. I.120.1.439, pismo M. Głogowieckiego do Komendy PKP z 18 stycznia 1918 r., k. 173; W. K. Cygan, dz. cyt., s. 29-30; J. Cisek, E. Kozłowska, Ł. Wieczorek, *Słownik Legionistów Polskich 1914–1918*; <https://zolnierzepodleglosci.pl/%C5%B-Co%C5%82nierz/191764/> [dostęp: 15.03.2020]; R. Borkowski, G. Gołębiowski, dz. cyt.

⁶ Kazimierz Fabrycy (1888–1958) – działacz ZWC i Zw. Strz., oficer I Brygady Legionów Polskich, w WP był dowódcą oddziałów i jednostek piechoty, 1926–1931 II wiceminister SWojsk., 1931–1934 I wiceminister SWojsk., 1934–1939 Inspektor Armii, w wojnie obronnej 1939 dca Armii „Karpaty”, potem przedostał się na Bliski Wschód, pozostając bez przydziału, po wojnie pozostał w Wilk. Brytanii, gen. dyw. z 1931 r.

⁷ Zygmunt Zieliński (1858–1925) – oficer piechoty c.k. armii, od 1911 na emeryturze w stopniu płk. 6.08.1914 zgłosił się do Legionów Polskich i został dca 2 pp, w 1916 kmtd Legionów Polskich, w 1917 dca III Brygady, a potem PKP, w 02.1918 internowany przez władze austr., gen. mjr c. k. armii; od 11.1918 w WP, dca GO w wojnie polsko-ukr. i dca 3 Armii w wojnie polsko-bolsz., w I. 1921–1922 dca OG Pomorze i OK. Nr VIII Toruń, od 1.01.1923 w st. spocz., zm. w 1925, pochowany w Krakowie.

⁸ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej z 1919 r.; karta kwalifikacyjna, karta ewidencyjna; W. K. Cygan, dz. cyt., s. 29-30; J. Cisek, E. Kozłowska, Ł. Wieczorek, *Słownik*

W końcu września oba pułki zostały skierowane na Węgry, tocząc ciężkie boje z kozakami, a następnie przerzucone w Karpaty Wschodnie. Oddziały legionowe miały przekroczyć Karpaty i zająć dolinę Bystrzycy w Galicji. 12 października 1914 r. 3 pułk stoczył bitwę pod Rafajłową. Właśnie wtedy legionieści zbudowali słynną drogę Legionów przez przełęcz Pantyrską, gdzie ustawili krzyż z napisem, który potem stał się sentencją II Brygady i gen. J. Hallera⁹:

*Młdzieży polska patrz na ten krzyż,
Legiony polskie dźwigały go wzwyż.
Przechodząc góry, doliny i wały
Dla Ciebie Polsko i dla Twej chwały!*

Po przejściu pasma Gorganów 23 października 1914 r. doszło do bitwy pod Pasieczną, a 24 października – pod Nadwórną. Był to wstęp do największego starcia w tym rejonie 28-29 października 1914 r. pod Mołotkowem. Legionieści walczyli z przeważającymi oddziałami rosyjskimi w bardzo ciężkiej i krwawej bitwie, gdzie ujawniła się słabość psychiczna części młodych żołnierzy. Mimo dużych strat – ok. 200 poległych – M. Głogowiecki wyszedł z bitwy bez szwanku. W następnych tygodniach – niemal przez cały listopad 1914 r. – 2 i 3 pp broniły dostępu do przełęczy Rogodze w rejonie Zielonej, Pasiecznej i Rafajłowej¹⁰.

Legionistów Polskich 1914–1918; R. Borkowski, G. Gołębiewski, dz.cyt.; *Album Legionów Polskich*, oprac. W. Lipiński, E. Quirini, J. Swirysz-Ryszkiewicz, A. Natęcz-Korzeniowski, Warszawa 1933 [reprint – Warszawa 1989], s. 74-75; J.T. Nowak, *Szlak bojowy Legionów Polskich*, Kraków 2014, s. 2-23.

Karol Trzaska-Durski (1849–1935) – oficer artylerii c.k. armii, w 1907 r. awansowany do stopnia gen. mjr i mianowany kmtdem 6 BA w Koszycach, w 1908 r. przeszedł na emeryturę, w 1912 r. mianowany tytularnym Marszałkiem porucznikiem, 1914-1915 kmtd Legionów Polskich, od 1919 r. w WP, w 1920 r. dca OG Warszawa, potem przewodniczący komisji weryfikacyjnej, od 1921 r. w stanie spocz. jako gen. broni. Zmarł w 1935 r. w Wadowicach. Jeden z synów – Antoni Trzaska-Durski był ptk. WP.

⁹ Józef Haller (1873-1960) – oficer art. armii austr., przed 1914 r. działacz niepodległościowy we Lwowie, w 1914 r. dca 3 pp Leg., potem w II Brygadzie, 1916-1918 – dca II Brygady, od 03.1918 do 05.1918 dca II KP w Rosji, od 10.1918 dca Armii Polskiej we Francji, w kwietniu 1919 r. wrócił z Armią do Polski, dowodząc frontem ukraińskim, potem zajmując Pomorze i w 1920 r. dowodząc Frontem Północnym w wojnie polsko-bolszewickiej, 1920–1926 - Gen. Inspektor Art. i członek Rady Wojennej. Od 31 lipca 1926 r. w st. spocz., 1936-1939 – przew. RN SP, w 1936 r. współorganizator Frontu Morges, 1940-1943 – minister w rządzie RP na emigracji, po wojnie pozostał w Wlk. Brytanii, gen. broni z 1919 r.

¹⁰ W. Lipiński, *Walka zbrojna o niepodległość Polski 1905–1918*, Kraków 1987, s. 50-51; S. Czerep, *II Brygada Legionów Polskich*, Warszawa 2007, s. 72-84; M. Klimecki, K. Filipow, *Legiony Polskie. Dzieje bojowe i organizacyjne*, Warszawa 2014,

26 listopada 1914 r. oddziały legionowe, walczące w Karpatach Wschodnich zostały podzielone na dwie grupy: mjr. Józefa Hallera i gen. Karola Trzaska-Durskiego, liczące ponad 3 tys. żołnierzy. Ta ostatnia, dowodzona w praktyce przez ptk. Z. Zielińskiego została skierowana na Huculszczyznę, powstrzymując wojska rosyjskie, zamierzające zająć Bukowinę. Na przełomie roku 1914 i 1915 r. grupa gen. K. Trzaska-Durskiego walczyła pod Okörmezö na Węgrzech. Miejscem koncentracji była miejscowość Bustyahaza, która jeszcze w życiu legionistów i M. Głogowieckiego miała odegrać pewną rolę. Od stycznia do marca 1915 r. grupa toczyła nieustanne walki na Bukowinie i w Galicji Wschodniej¹¹.

Tymczasem 15 kwietnia 1915 r. M. Głogowiecki zmienił przydział na 10 kompanię – już jako sierżant i dowódca plutonu. 16 kwietnia 1915 r. nowym dowódcą 2 pułku został ppłk Marian Żegota-Januszajtis¹², a III batalion objął por. Mieczysław Ryś-Trojanowski¹³. W tym czasie po kolejnej reorganizacji Legionów została utworzona II Brygada pod dowództwem austriackiego oficera ptk. Ferdynanda Küttnera. W maju i czerwcu II Brygada walczyła na Bukowinie. To właśnie wtedy – 13 czerwca 1915 r. – miała miejsce słynna szarża pod Rokitną 2 szwadronu ułanów pod dowództwem rtm. Zbigniewa Dunin-Wąsowicza¹⁴. 17 czerwca 1915 r. w czasie walk pod Rarańczą koło Czerniowiec M. Głogowiecki został ranny i skierowany do szpitala, gdzie przebywał na rekonwalescencji do 30

s. 94-96; M.A. Koprowski, *Legiony. Droga do legendy. Nie tylko I Brygada 1915–1916*, Poznań 2018, s. 83-97.

¹¹ S. Czerep, dz.cyt., s. 85-90; J.T. Nowak, dz.cyt., s. 84-85; M.A. Koprowski, dz.cyt., s. 97-113.

¹² Marian Żegota-Januszajtis (1889–1973) – kmtd naczelny PDS, oficer Legionów Polskich, od 1916 r. dca I Brygady, w latach 1917-1918 współorganizator PSZ, od 1918 r. w WP. 4/5 stycznia 1919 r. kierował nieudanym zamachem stanu, od 1920 r. do 1924 r. na stanowiskach dowódczych w WP, 1924-1926 wojewoda nowogródzki, 1926-1929 w dysp. MSWojsk., od 1929 r. w st. spocz., po klęsce wrześniowej więziony w ZSRS, po 1941 r. w dysp. NW, gen. dyw. z 1924 r., po wojnie pozostał w Wlk. Brytanii.

¹³ Mieczysław Ryś-Trojanowski (1881–1945) – oficer I Brygady Legionów Polskich (m.in. dca 5 pp), w WP dca jednostek piechoty, 1926-1935 dca OK IX Brześć, 1935-39 dca OK I Warszawa, po klęsce wrześniowej internowany na Węgrzech, skąd w 1941 r. zabrany przez Niemców do obozu w Mauthausen, gdzie zmarł 4 kwietnia 1945 r., gen. bryg. WP.

¹⁴ Szerzej zob.: A.C. Żak, *Rokitna 1915*, Warszawa 1994; S. Czerep, dz.cyt., s. 119-130; M.A. Koprowski, dz.cyt., s. 157-165.

Zbigniew Dunin-Wąsowicz (1882–1915) – por. kaw. armii austr., od 08.1914 r. w Legionach Polskich, dca 2 szwadronu II Brygady Legionów, uczestnik walk II Brygady, zginął prowadząc szarżę pod Rokitną 13 czerwca 1915 r., w 1923 r. uroczystie pochowany w Krakowie.

września 1915 r. W końcu października 1915 r. II Brygada została przeniesiona na Wołyń, gdzie znajdowały się dwie pozostałe Brygady. Już wtedy toczyły się tam bardzo krwawe walki w rejonie Kostiuchnówki. II Brygada wzięta w nich udział 22-24 października pod Kukłami i 4-6 listopada 1915 r. pod Kostiuchnówką.

Po powrocie do pułku M. Głogowiecki został skierowany do batalionu uzupełniającego, gdzie służył do 1 lutego 1916 r., kiedy został przydzielony do 6 kompanii. Po miesiącu – 1 marca 1916 r. skierowano go do Szkoły Chorążych Legionów Polskich w Legionowie – osiedlu zbudowanym przez legionistów I Brygady na Wołyniu. 1 maja 1916 r. ukończył kurs i rozkazem Komendy Legionów Nr 211 z 1 maja 1916 r. został mianowany chorążym, a następnie skierowany do 2 kompanii I batalionu mjr. Andrzeja Galicy¹⁵ z 6 pp Leg., dowodzonego przez ppłk. Mieczysława Norwid-Neugebauera¹⁶, gdzie służył do 2 września 1917 r. W ten sposób zmienił też Brygadę, bowiem 6 pp Leg. wchodził w skład III Brygady Legionów gen. Wiktora Grzesickiego¹⁷.

Ponieważ na Wołyniu od listopada 1915 r. front ustabilizował się na kilka miesięcy, w miejscu zakwaterowania oddziałów legionowych na zapleczu frontu powstały swoiste drewniane miasteczka z budynkami komend, kasyn oficerskich, barakami, świetlicami, kaplicami, szpitalami polowymi. Niektóre z budynków były swoistymi dziełami sztuki, nawiązującymi stylem do polskich dworców i kościołów. Autorem detali architektonicznych był scenograf

¹⁵ Andrzej Galica (1873–1945) – inżynier budowy dróg i mostów, działacz Związku Strzeleckiego, od 08.1914 r. w Legionach Polskich, dca baonu w 4 i 6 pp, 1916-17 dca 4 pp, 1917-1918 – insp. wyszk. PKP, w 1918 r. internowany i wysłany na front włoski, w WP organizator i dca oddziałów podhalańskich, 1920-1921 – dca Brygady Górskiej, 1921-1926 dca 21 BPG, 1926-30 dca OK X w Przemyślu, od 1931 r. w st. spocz. w stopniu gen. bryg., 1928-1935 poseł na Sejm z BBWR, 1935-1939 – senator, zm. w 1945 r. w swoim majątku k/Piotrkowa Tryb.

¹⁶ Mieczysław Norwid-Neugebauer (1884–1954) – działacz PDS, oficer I Brygady Legionów i POW, w latach 1918–1921 na różnych stanowiskach sztabowych w WP, w latach 30-tych Inspektor Armii we Lwowie, Toruniu i Warszawie, po klęsce wrześniowej w PSZ na Zachodzie, po wojnie zamieszkał w Kanadzie, gdzie zmarł, gen. dyw. z 1924 r.

¹⁷ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. AP 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej z 1919 r.; karta kwalifikacyjna, karta ewidencyjna; W.K. Cygan, dz.cyt., s. 29-30; J. Cisek, E. Kozłowska, Ł. Wieczorek, *Słownik Legionistów Polskich 1914–1918*; R. Borkowski, G. Gołębiowski, dz.cyt.; *Album Legionów Polskich*, s. 178-179, 186-187, 191; S. Czerep, dz.cyt., s. 131-133.

Wiktor Grzesicki (1859–1917) – oficer armii austr., w czasie I wojny świat. oddelegowany do Legionów Polskich, 1915-1916 dca III Brygady Legionów, 1916-1917 kmdt Legionów, w 1917 gen. gub. lubelski, zmarł w Lublinie w 1917 r.

Stanisław Szreniawa-Rzecki. Wytyczone były regularne dróżki, założone klomby kwiatowe, urządzone place apelowe i boiska sportowe. Tętniło życie towarzyskie, sportowe, urządzano uroczystości rocznicowe i msze polowe. Obchodzono Boże Narodzenie w 1915 r. i Wielkanoc w 1916 r. Największe było osiedle Legionowo, 4 i 6 pp zbudowały sobie Nowy Jastków na pamiątkę bitwy pod Jastkowem k/Lubliń – pierwszego boju 4 pp Leg. Oczywiście M. Głogowiecki w jakiś sposób musiał w tym wszystkim uczestniczyć¹⁸.

W składzie 6 pp M. Głogowiecki brał udział w największej bitwie Legionów pod Kostiuchnówką 4-6 lipca 1916 r. Walczyły tam wszystkie trzy brygady Legionów, próbując powstrzymać rosyjską ofensywę gen. Aleksieja Brusilowa. Pozycje legionistów zaatakowały cztery dywizje strzeleckie i dwie dywizje kawalerii. Początkowo I batalion III Brygady pozostawał w odwodzie. Dopiero w drugiej fazie bitwy wszedł do walki, oślaniając 5 lipca odwrót 3 pułku II Brygady. Do wieczora 6 lipca batalion bronił pozycji pod wzgórzem Studzienicą. Trwały tam zażarte walki z atakami na bagnety włącznie. Napierani przez nieprzyjaciela legionieści przebili się do stacji kolejowej w Wołczeczku, która jednak była ostrzeliwana przez rosyjską artylerię. W związku z tym kontynuowano odwrót przez stację Maniewicze do Trojanówki. Nie był to jednak koniec walk, bowiem w dniach 2-3 sierpnia 6 pułk wspólnie z 4 pp Leg. oraz 2 i 3 pułkami II Brygady brał udział w bitwie pod Rudką Miryńską i Siłowiczami. Nad Stochodem walki trwały do października 1916 r. Dopiero wtedy – 6 października 1916 r. III Brygada została wycofana z frontu na odpoczynek do Baranowicz, a w końcu listopada przeniesiona do Królestwa Polskiego. 6 pp Leg. na krótko dyslokowany został w Nałęczowie, potem w Puławach, by ostatecznie zostać przeniesionym do Dębłina¹⁹.

23 stycznia 1917 r. rozkazem Komendy Legionów Nr 267 M. Głogowiecki został mianowany podporucznikiem ze starszeństwem od 1 stycznia 1917 r.²⁰ Dnia 3 lipca 1917 r. skierowano go do obozu

¹⁸ W. Sienkiewicz, *Bojowo i lirycznie. Legiony Piłsudskiego*, Warszawa 2010, s. 78, 142, 147-165; A. Chwałba, *Legiony Polskie 1914–1918*, Kraków 2018, s. 87-88.

¹⁹ E. Skarbek, *Zarys historii wojennej 6-go pułku piechoty Legionów*, Warszawa 1929, s. 10-13; W. Lipiński, dz.cyt., s. 90-91; M. Wrzosek, *Polski czyn zbrojny podczas I wojny światowej 1914–1918*, Warszawa 1990, s. 237-244; J.T. Nowak, dz.cyt., s. 106-108; T. Dudek, *Kostiuchnówka 1916*, Warszawa 2017, s. 188-192.

²⁰ We wniosku na Krzyż Niepodległości podano inną datę nominacji na podporucznika – 7 kwietnia 1917 r. (CAW, kolekcja akt personalnych i odznaczeniowych, wniosek na Krzyż Niepodległości, sygn. Mieczysław Głogowiecki, KN – 06.06.1931).

Ppor. Mieczysław Głogowiecki

Źródło: E. Skarbek, *Historia 6 Pułku Piechoty Legionów*, t. 1, Tradycja, Warszawa 1939

ćwiczebnego w Zambrowie jako instruktora i dowódcę kompanii. Przebywał tam do 2 września 1917 r. W lipcu 1917 r. J. Piłsudski sprowokował tzw. kryzys przysięgowy, wydając polecenie swoim zwolennikom, aby odmówili złożenia przysięgi na wierność cesarzom Niemiec i Austro-Węgier. Większość oficerów i żołnierzy I i III Brygady odmówiła złożenia przysięgi. Natomiast M. Głogowiecki – jako pochodzący z Galicji poddany cesarza Franciszka Józefa, a od 1916 r. cesarza Karola I – zapewne nie miał z tym większego problemu. Jednak ponieważ większość żołnierzy III Brygady odmówiła złożenia przysięgi, III Brygada została rozwiązana, a na bazie II Brygady został utworzony Polski Korpus Posiłkowy. 6 września 1917 r. M. Głogowiecki został skierowany do rezerwy personalnej Polskiego Korpusu Posiłkowego w Przemyślu²¹, zachowując

²¹ Polski Korpus Posiłkowy powstał w oparciu o legionistów, pochodzących przede wszystkim z Galicji, którzy złożyli przysięgę. Dowódcą całości był płk/gen. Zygmunt Zieliński, dowódcą II Brygady pozostał płk Józef Haller. W jej skład wchodziły 2 pp mjr. Józefa Zajęca i 3 pp ppłk. Michała Żymierskiego. Oprócz tego PKP tworzyły 2 p.uł. rtm. Józefa Dunin-Borkowskiego, 1 p. art. mjr. Włodzimierza Zagórskiego i formacje pomocnicze.

funkcję dowódcy kompanii. 12 października 1917 r. przydzielono go do oddziału uzupełniającego nr 6 w Siedliskach. Nie zagrzał tam długo miejsca, gdyż już 23 października został skierowany na kurs karabinów maszynowych Schwarzwölse w Dolinie, który ukończył 7 grudnia 1917 r. Tego dnia otrzymał przydział do II batalionu 2 kompanii karabinów maszynowych 2 pułku piechoty Polskiego Korpusu Posiłkowego, dawnej II Brygady Legionów, dowodzonego przez ppłk. Michała Żymierskiego²².

W styczniu 1918 r. ppor. M. Głogowiecki zwrócił się do dowództwa PKP o udzielenie mu 4-tygodniowego urlopu do Głogowa, Krakowa i Berna, celem uregulowania spraw majątkowych, podając następujące motywy:

Po śmierci ojca w roku 1917²³ pozostał cały szereg nieukończonych interesów handlowych, wynikłych z pozostawionego przedsiębiorstwa przemysłowego²⁴. Wskutek tego pertraktacja spadkowa nie mogłaby być definitywnie przeprowadzona, ograniczając się do przeniesienia prawnego masy spadkowej na spadkobierców, wysokość natomiast spadku nie mogła być i nie jest jeszcze dotychczas ustalona dla nieukończonych właśnie interesów handlowych. W związku z tym wynikły spory, które nie dopilnowane narażać mogą spadkobierców na wielkie straty. Wymieniony jako prawnik zajmował się przed wojną prawną stroną przedsiębiorstwa, wskutek tego znał stan interesów; obecnie zaś tok spraw wymaga koniecznie obecności wymienionego celem zbadania i dalszego pokierowania, tym bardziej, że sam jest bezpośrednio interesowany, a nadto [jest] zastępcą brata, znajdującego się w niewoli rosyjskiej²⁵.

²² CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej; karty kwalifikacyjne.

Michał Artur Żymierski (1890–1989) – działacz PDS, oficer Legionów Polskich (I i II Brygady), w 1918 r. szef sztabu II KP w Rosji, od czerwca 1919 r. w WP, 1924–1926 II zca szefa Adm. Armii, gen. bryg. z 1924 r., po 1926 r. za małwersację skazany na 5 lat więzienia, zdegradowany, pozbawiony orderów i zwolniony z wojska w 1927 r., od 1932 r. agent wywiadu sowieckiego, do 1938 r. na emigracji we Francji, w czasie okupacji nawiązał współpracę z komunistami, od 1944 r. dca AL i LWP, 1944–1949 minister ON w rządach komunistycznych, 1949–1952 – członek Rady Państwa, marszałek LWP z 1945 r.

²³ Ojciec M. Głogowieckiego zmarł 8 lutego 1917 r. (informacja R. Borkowskiego).

²⁴ Tym przedsiębiorstwem była garbarnia skór (informacja R. Borkowskiego).

²⁵ CAW, Komenda Legionów Polskich (Polski Korpus Posiłkowy), sygn. 1.120.1.439, pismo M. Głogowieckiego z 18 stycznia 1918 r. do Komendy Polskiego Korpusu Posiłkowego, k. 173.

Pismo dla biografii M. Głogowieckiego jest o tyle ważne, że dowiadujemy się z niego o dacie śmierci ojca i prowadzeniu przez niego dużego przedsiębiorstwa handlowego oraz o tym, że jego brat przebywał w niewoli rosyjskiej. Po przedłożeniu podania dowódca 2 pułku piechoty ppłk M. Żymierski złożył do dowództwa PKP wnioski o 2-tygodniowy urlop celem załatwienia wymienionych spraw. Ostatecznie M. Głogowiecki otrzymał 20 dni urlopu²⁶.

Tymczasem wojna weszła w decydującą fazę. Wojska niemieckie przegrywały na froncie zachodnim. Poszukując rezerw cesarze Niemiec i Austro-Węgrów wydali tzw. akt 5 listopada 1916 r., licząc na ochotniczą zaciąg do Wojska Polskiego. Jednak ponieważ efekty były mocno rozczarowujące próbowano zakończyć wojnę na wschodzie i przerzucić siły wojskowe na front zachodni. W ramach tego planu w lutym 1918 r. Niemcy i Austro-Węgry zawarły układ pokojowy z Rosją i Ukrainą, przekazując tej ostatniej Chełmszczyznę. Spowodowało to duże wzburzenie na ziemiach polskich. II Brygada Legionów płk. J. Hallera dyslokowana była wtedy w Besarabii na froncie austriacko-rosyjskim. Na znak protestu przeciwko oddaniu Chełmszczyzny 15/16 lutego 1918 r. podjęła próbę przedarcia się przez linię frontu pod Rarańczą. Niestety, nie wszystkim oddziałom Brygady to się udało. Zaalarmowani Austriacy zablokowali posuwanie się części sił Brygady, biorąc żołnierzy i oficerów do niewoli²⁷. Był wśród nich także Mieczysław Głogowiecki, który z innymi żołnierzami został skierowany do obozu w Bustyhaza na Węgrzech. Przebywał tam do 12 kwietnia 1918 r., kiedy został skierowany do 15 pp armii austriackiej (Ausbildungsgruppe) jako dowódcą plutonu. 5 września 1918 r. został wysłany na austriacki kurs oficerski w Kamionce Strumiłowskiej, gdzie przebywał do 25 października 1918 r.²⁸

W późniejszym wniosku odznaczeniowym na Krzyż Niepodległości okres jego służby przed 1918 r. został podsumowany następująco: *Bardzo dobry oficer legionowy, przed wojną czynny członek drużyn polowych Sokola, brat udział w kampaniach 2 i 6 pp Leg., odznaczając się walecznością*²⁹.

²⁶ Tamże, pismo dcy 2 pp ppłk. M. Żymierskiego do dowództwa PKP. Już po napisaniu pisma M. Głogowiecki skreślił fragment o urlop do Głogowa, Lublina i Łodzi dla swego ordynansa, 20-letniego Stefana Kotlewskiego.

²⁷ W. Lipiński, dz. cyt., s. 171-191; M. Wrzosek, dz. cyt., s. 354-359; S. Czerep, dz. cyt., s. 218-234; A. Chwalba, dz. cyt., s. 177-187.

²⁸ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej; karty kwalifikacyjne; J. Cisek, E. Kozłowska, Ł. Wieczorek, dz. cyt.; W.K. Cygan, dz. cyt.

²⁹ CAW, kolekcja akt personalnych i odznaczeniowych, wniosek na Krzyż Niepodległości, sygn. Mieczysław Głogowiecki,

Za swoją postawę oraz przynależność do różnych formacji legionowych został uhonorowany austriackim srebrnym medalem waleczności II klasy i brązowym medalem za waleczność, odznaką szkoły chorążych, Odznaką Pamiątkową Więźniów Ideowych za internowanie w Bustyhaza, Krzyżem 6 pp Leg., odznaką II Brygady Legionów i Krzyżem Pamiątkowym 6 Pułku Piechoty Legionów³⁰.

Jak napisał w dokumentach personalnych 25 października 1918 r. miał być jego ostatnim dniem służby pod komendą austriacką, bowiem tego dnia zdezerterował z armii austriackiej i chyba wyjechał do Warszawy. 29 października 1918 r. został przyjęty do Komendy Placu Wojska Polskiego w Warszawie i jednocześnie dekretem Rady Regencyjnej z 31 października 1918 r. formalnie przyjęty do Wojska Polskiego z zatwierdzeniem stopnia podporucznika³¹. 15 listopada 1918 r. został przydzielony do Komendy Miasta Warszawy jako referent. Podlegał wtedy płk. Antoniemu Zawadzkiemu³². 29 lutego 1919 r. skierowano go jako instruktora i dowódcę kompanii szkolonej do szkoły podoficerskiej w Dęblinie. Podlegał tam mjr. Alojzemu Wir-Konasowi³³. Od 15 kwietnia do 9 maja 1919 r. pełnił służbę w Dowództwie Okręgu Generalnego Kielce jako osobisty adiutant gen. Kajetana Olszewskiego³⁴. 10 maja 1919 r. skierowano go do batalionu zapasowego 6 pp Leg., początkowo jako dowódcę plutonu, a następnie kompanii³⁵. Należy jednak pamiętać, że batalion zapasowy początkowo kwaterował w Warszawie, potem w Jabłonie, a w Płocku znalazł się dopiero w maju

KN – 06.06.1931.

³⁰ Tamże; E. Skarbek, *Historia 6 Pułku Piechoty Legionów...*, s. 199, 214.

³¹ Razem z nim przyjęto 17 innych oficerów i 6 chorążych byłego Polskiego Korpusu Posiłkowego.

³² Antoni Zawadzki (1859–1928) – oficer armii austr., w czasie I wojny światowej pełnił funkcje adm., od 11.1918 r. w WP jako kmdt m. Warszawy, w 1921 r. przeniesiony w st. spocz. w stopniu gen. ppor.

³³ Alojzy Wir-Konas (1894–1940) – od 08.1914 r. w Legionach Polskich, po kryzysie przysięgowym w 1917 r. wcielony do armii austr. i wysłany na front włoski, od 11.1918 r. w WP, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, potem oficer za wodowy WP, dca 84 pp, 21 DPG, we 09.1930 dca 39 Rez. DP, dostał się do niewoli sow., więziony w obozie w Starobielsku, rozstrz. w 1940 r. w Charkowie, płk WP, awansowany do stopnia gen. bryg. w 2007 r.

³⁴ Kajetan Olszewski (1858–1944) – gen. ppor. armii rosyjskiej, od 11.1918 w WP, 1918-1919 dca OG Kielce, 1920-1921 dca OG Łódź, od 1921 r. w st. spocz., zweryfikowany jako gen. broni, 1924–1925 wojewoda wołyński, później zamieszkał w Warszawie, gdzie zmarł w czasie powstania warszawskiego.

³⁵ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. AP 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej; karty kwalifikacyjne; J. Cisek, E. Kozłowska, Ł. Wieczorek, dz. cyt.; W. K. Cygan, dz. cyt.

1919 r.³⁶ Po przybyciu batalionu do Płocka w „Kurierze Płockim” ukazał się artykuł, przybliżający historię i szlak bojowy 6 pp Leg. Wśród najbardziej zasłużonych oficerów pułku został wymieniony także ppor. M. Głogowiecki³⁷.

Pewną zagadką jest przeniesienie ppor. Mieczysława Głogowieckiego 30 kwietnia 1919 r. z 25 pp do 6 pp Leg., odnotowane w „Dzienniku Rozkazów Wojskowych”. W wykazach służby w dokumentach personalnych nigdzie nie wykazał 25 pp, choć Janusz Cisek, Ewa Kozłowska i Łukasz Wieczorek, nie wykazując źródła podali, że 2 lutego 1919 r. z Komendy Placu w Warszawie został przydzielony do 25 pp. Być może był to przydział formalny, a do innych miejsc był tylko odkomenderowany bez zmiany przydziału³⁸.

W tym czasie dowódca kompanii, w której służył (por. Karasiński – ?), tak go ocenił: *Bardzo dobry jako oficer frontowy i kadrowy – sumienny, energiczny i zdolny – człowiek wybitnie inteligentny, z czym zgodził się dowódca batalionu mjr Józef Gigieli-Melechowicz*³⁹. W innej karcie ewidencyjnej napisał: *B. dobry oficer, zrównoważony charakter, w boju odważny i dzielny*⁴⁰.

W karcie kwalifikacyjnej znajdujemy podobną opinię nieznanego dowódcy batalionu: *Jako oficer frontowy bardzo dobry. Jako oficer kadrowy bardzo dobry. Sumienny, charakter prawy. Bardzo dobry oficer*⁴¹.

Na odwrocie karty ewidencyjnej w poszczególnych punktach został przez mjr. J. Gigiela-Melechowicza tak oceniony:

1. znajomość a) musztry, b) regulaminów, c) przepisów wojskowych i d) taktyki

³⁶ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. AP 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej z 1919 r.; „Dziennik Rozporządzeń Komisji Wojskowej” 1918, nr 2 z 1 listopada, pkt 21; E. Skarbak, dz. cyt., s. 16.

³⁷ *Z dziejów 6 p. p. Legionów*, „Kurier Płocki” 1919, nr 121 z 1 czerwca, s. 1.

³⁸ „Dziennik Rozkazów Wojskowych” 1919, nr 53 z 15 maja, poz. 1655, s. 1216; J. Cisek, E. Kozłowska, Ł. Wieczorek, dz. cyt.

³⁹ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. AP 1694, karta kwalifikacyjna dla Komisji Weryfikacyjnej z 1919 r. Niestety, podpisy obu przełożonych są nieczytelne.

Józef Gigieli-Melechowicz (1890–1940) – oficer 1 i 6 pp Leg., od 1918 r. w WP jako zawodowy oficer piechoty, pełnił różne funkcje sztabowe, 1927–1937 dca 40 pp we Lwowie, we wrześniu 1939 dca Podkarpackiej Brygady ON, dostał się do niewoli sowieckiej, więziony w obozie w Starobielsku, rozstrzelany w 1940 r. w Charkowie, płk WP, w 2007 r. awansowany do stopnia gen. bryg.

⁴⁰ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta dla Komisji Weryfikacyjnej z 1919 r.

⁴¹ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta ewidencyjna (b.d.). Podpis dcy baonu nieczytelny.

- pod a), b), c) i d) bardzo dobra*
2. *Zdolności instruktorskie i wychowawczo-wojskowe*
Duże zdolności instr. o dobrym wpływie na żołnierza
3. *Znajomość gospodarki i administracji wojskowej*
B. dobra
4. *Zachowanie się przed frontem i umiejętność komenderowania*
B. dobra
5. *Znajomość języka polskiego, b) uświadczenie narodowe i c) wartość moralna*
a), b) i c) – b. dobre
6. *Zachowanie się a) w służbie i b) poza służbą*
W służbie i poza służbą: wzorowe
7. *Opinia ogólna*
*Bardzo poważny i solidny charakter, godny zaufania*⁴².

We wniosku nominacyjnym na stopień porucznika z (prawdopodobnie) listopada 1919 r. czytamy: *Jeden z najlepszych oficerów. Bojowe i kadrowe wykształcenie bardzo dobre. [...] charakter prawy. Zastępuje na awans. Wniosek pozytywnie zaopiniował nieznaną z nazwiska inspektor piechoty w stopniu podpułkownika*⁴⁴.

Na jednej z kart ewidencyjnych z 1919 r. podał, że w batalionie zapasowym przebywał do 10 września 1919 r., natomiast w innej karcie kwalifikacyjnej pod datą 21 maja 1920 r. na czerwono dopisano: *6 pp Leg. w polu*, co by sugerowało udział w walkach 6 pp Leg. najpierw we wrześniu 1919 r. w rejonie Dyneburga na Łotwie, potem udział w walkach w styczniu 1920 r., które doprowadziły do zajęcia Dyneburga, a następnie w 1920 r. walki na Ukrainie⁴⁵, jednak nic na ten temat nie wiadomo. Nie wiadomo też kiedy miałby wrócić do batalionu zapasowego do Płocka. Jest to więc informacja niepotwierdzona.

A zatem nie wiadomo, czy w batalionie zapasowym 6 pp Leg. przebywał nieprzerwanie od 10 maja 1919 r., czy też z przerwą od 10 września 1919 r. Ale w tym przypadku nie wiadomo, kiedy miałby wrócić do Płocka. Ponieważ stacjonujący wcześniej w Płocku batalion zapasowy 8 pp Leg. opuścił

⁴² CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, karta kwalifikacyjna (b.d.).

⁴³ Słowo nieczytelne.

⁴⁴ CAW, akta personalne M. Głogowieckiego, sygn. 1694, wniosek nominacyjny (b.d.). Na tym dokumenty personalne się kończą. Dalsze losy M. Głogowieckiego można określić na podstawie innych dokumentów i opracowań.

⁴⁵ Szerzej na ten temat zob.: E. Skarbak, *Zarys historii wojennej...*, s. 19-29.

miasto najpóźniej 7 maja 1919 r., wszystko wskazuje na to, że por. M. Głogowiecki przybył do Płocka w pierwszym rzucie batalionu zapasowego 6 pp Leg. 10 maja 1919 r.

Dekretem naczelnego wodza z 9 grudnia 1919 r. został awansowany do stopnia porucznika ze starszeństwem od 1 grudnia 1919 r. W „Dzienniku Rozkazów Wojskowych” wykazano przydział do 6 pp Leg., a nie - do batalionu zapasowego 6 pp Leg., co by sugerowało, że faktycznie nie było go wtedy w Płocku⁴⁶.

Batalion zapasowy zasilany był poborowymi z terenu działania Powiatowej Komendy Uzupelnienia w Płocku, czyli miasta Płocka oraz powiatów płockiego, sierpeckiego i rypińskiego. W skład batalionu zapasowego pułku piechoty wchodziły następujące pododdziały: sztab, kompania ozdrowieńców, zapasowa kompania karabinów maszynowych, trzy kompanie zapasowe, sekcja tęczności, tabor, komisja gospodarcza, komisja sanitarna. Batalion w pełnej obsadzie liczył 15 oficerów i 45 podoficerów, którzy szkolili ok. 550 poborowych różnych specjalności oraz zmieniającą się liczbę rekonwalescentów.

Szkolenie było bardzo intensywne i wyczerpujące, po 8-10 godzin dziennie z przerwą na obiad. Dotyczyło umiejętności poruszania się na polu walki, szkolenie strzeleckie oraz musztrę. W założeniu miało trwać pięć tygodni, jednak w praktyce skrócono je do mniej niż trzech tygodni. Po absolutnie elementarnym przeszkoleniu żołnierze kierowani byli do oddziałów liniowych. Poborowi wyposażeni byli w karabiny niemieckie (Mausery), francuskie (Berthiery), rosyjskie (Mosiny) i austriackie (Mannlichey). Jednak z powodu dotkliwego braku amunicji szkolenie strzeleckie ograniczone było do minimum. W nieco lepszej sytuacji były jedynie obsługi ciężkich karabinów maszynowych (Maxim, prod. niemieckiej lub rosyjskiej). Umundurowanie i wyposażenie osobiste żołnierzy było mocno niekompletne. Brakowało praktycznie wszystkiego: mundurów, butów, bielizny, płaszczy zimowych, plecaków, koców, sztuczków. Poziom wykształcenia poborowych był bardzo niski, z bardzo dużym odsetkiem analfabetów. Także warunki zakwaterowania w koszarach były bardzo złe. Batalion zapasowy był rozlokowany w tzw. Czarnym Dworze, czyli drewnianym baraku naprzeciwko budynku Seminarium Duchownego. Innym problemem były choroby zakaźne, zwłaszcza tyfus i grypa, tzw. hiszpanka. W czasie od maja 1919 r. do grudnia 1920 r. w batalionie zapasowym 6 pp Leg. zmarło 40 żołnierzy⁴⁷.

⁴⁶ „Dziennik Rozkazów Wojskowych” 1919, nr 98, poz. 4147, s. 2756.

⁴⁷ E. Skarbek, *Historia 6 Pułku Piechoty...*, s. 117-122.;

Por. Józef Gigiel-Melechowicz z adiutantem 6 pułku piechoty ppor. Stanisławem Świtalskim

Źródło: W. Lipiński, E. Quirini, *Album Legjonów Polskich*, Warszawa 1933; https://pl.wikipedia.org/wiki/J%26%3Bzef_Gigiel-Melechowicz

W takich warunkach przyszło por. M. Głogowieckiemu prowadzić pracę szkoleniową, początkowo jako dowódcy plutonu, a potem kompanii. Dowódcami batalionu zapasowego 6 pp Leg. i przetożonymi por. M. Głogowieckiego byli w tym czasie: mjr Józef Gigiel-Melechowicz i mjr Stanisław Świtalski⁴⁸.

W założeniu oddziały zapasowe były dyslokowane w miejscach z dala od działań wojennych. Podobnie było z Płockiem. W 1919 r., kiedy zdecydowano się na umieszczenie tu batalionu zapasowego najpierw 8 pp Leg., a potem 6 pp Leg. nikt nie przypuszczał, że wojna zawita do małego nadwiślańskiego miasta. Tymczasem w lipcu 1920 r. sytuacja Polski na froncie polsko-bolszewickim zaczęła się szybko pogarszać, grożąc w sierpniu katastrofą. Ofensywa rosyjskiego Frontu Zachodniego Michaiła

W. Jarno, *Oddziały zapasowe na obszarze Okręgu Generalnego Kielce w latach 1919-1921*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2003, nr 2, s. 199 - 201; M. Trubas, *Płocki garnizon Wojska Polskiego w latach 1918-1939*, Warszawa 2008, s. 68 - 71; G. Gołębiowski, *Lista żołnierzy garnizonu płockiego, zmarłych w latach 1918-1920*, „Notatki Płockie” 2014, nr 2, s. 14-20.

⁴⁸ M. Trubas, dz. cyt., s. 69. M. Trubas podaje, że dcami baonu zap. był także mjr Sadowiński i mjr Bolesław Popowicz. Mjr Konstanty Sadowiński dowodził baonem 2 pułku instrucyjnego Armii gen. J. Hallera i od maja 1919 do lutego 1920 r. kwaterował w Płocku. Natomiast mjr Bolesława Popowicz był dca III baonu 6 pp Leg., walczącego w 1919 r. pod Lwowem z wojskami ukraińskimi i w czerwcu 1919 r. baon został uzupełniony w Płocku żołnierzami z batalionu zapasowego. Po tym został skierowany w rejon Lidy i we wrześniu 1919 r. brał udział w walkach pod Dyneburgiem. Poza tym w opracowaniu M. Trubasa mjr Gigiel występuje jako Grigiel.

Stanisław Świtalski (1890-1939) – mgr prawa z 1913 r., od 08.1914 r. w 2 i 6 pp Leg., w 1917 r. internowany w Beniaminowie, w 1918 r. w POW, od 11.1918 r. w WP, uczestnik obrony Lwowa i wojny polsko-bolsz. jako dca batalionu w 6 pp Leg., później oficer sztabowy WP, 1927-1931 dca 82 pp, 1938-39 dca 16 DP, z powodu złego dowodzenia we 09.1939 r. odwołany z funkcji, uczestnik bitwy nad Bzurą, zginął w czasie przebijania się do Warszawy, płk dypl. WP.

Tuchaczewskiego doprowadziła do zagrożenia Warszawy i wejścia armii nieprzyjacielskich na północne Mazowsze. W tej sytuacji załoga Płocka była sukcesywnie wzmacniana i 1 sierpnia 1920 r. składała się z batalionu zapasowego 6 pp Leg. oraz kompanii alarmowych 10, 28 i 31 pułków piechoty. Siły te łącznie liczyły 14 oficerów i 920 szeregowych⁴⁹.

10 lipca 1920 r. do batalionu zapasowego 6 pp Leg. został skierowany ochotnik kpt. rez. Henryk Gruber⁵⁰, znajomy M. Głogowieckiego z wcześniejszej służby w pułku. Według niego dowódcą kadry 6 pp Leg., która składała się z dwóch półbatalionów, był kpt. Tadeusz Schön, który jednocześnie był dowódcą jednego półbatalionu. Dowódcą drugiego półbatalionu był kpt. Mieczysław Głogowiecki. Jak napisał H. Gruber we wspomnieniach:

[...] objąłem w półbatalionie Głogowieckiego dowództwo kompanii, złożonej z zupełnie świeżego materiału rekruckiego. Najstarszy służbą żołnierz w mojej kompanii był w niej 11 dni. Oficerowie byli powołani z rezerwy w ostatnich dniach. Z Głogowieckim pozostawałem w jak najlepszych stosunkach. Przyjemny, stateczny, dobrze wychowany, znał psychologię żołnierzy i był przez nich lubiany⁵¹.

Od 10 lipca 1920 r. batalion zapasowy zaczął przyjmować ochotników z terenu działania Powiatowej Komendy Uzupelnień w Płocku. Po niespełna miesiącu - 5 sierpnia płocczanie zegnali pierwszy oddział ochotników, wcielonych do 6 pp Leg. Na pewno udział w ich wyszkoleniu miał M. Głogowiecki⁵².

12 sierpnia 1920 r. rozkazem szefa Sztabu Generalnego gen. Tadeusza Rozwadowskiego⁵³ została

⁴⁹ Z. Bohusz-Szyszko, *Działania wojenne nad dolną Wisłą w sierpniu 1920 r.*, Warszawa 1931, s. 12; M. Trubas, *Ziemia Płocka w wojnach XIX i XX w.*, Warszawa 2006, s. 99.

⁵⁰ Henryk Gruber (1892–1973) – w 08.1914 r. wstąpił do Legionów Polskich, walczył w 1, 4 i 6 pp Leg., od 1917 r. urzędnik państwowy w MSW, w 11.1918 r. rozbrajał Niemców w Warszawie, w 07.1920 r. ochotniczo zgłosił się do wojska, walcząc w 6 pp Leg. w obronie Płocka i później w bitwie nad Niemnem, kpt. rez. WP, specjalista ds. ubezpieczeń, od 1928 r. prezes PKO, od 1929 r. prezes Rady Nadzorczej PKO S.A., po 09.1939 r. we Francji i Argentynie, gdzie był prezesem filii PKO S.A., atakowany przez rząd RP na uchodźstwie zrezygnował, zatrudniony w amerykańskiej firmie ubezpieczeniowej, zmarł w Buenos Aires.

⁵¹ H. Gruber, *Wspomnienia i uwagi*, t. 1, 1892–1942, Londyn 1968, s. 135.

⁵² M. Macieszyna, *Przewodnik po Płocku*, Płock 1922, s. 28–29; G. Gołębiowski, *Obrona Płocka przed wojskami bolszewickimi 18–19 sierpnia 1920 r.*, Płock 2015, s. 56–57.

⁵³ Tadeusz Rozwadowski (1866–1928) – oficer art. armii austr. w stopniu gen. mjr., dca XII BA, w WP od 11.1918 r., szef SG i Sztabu NW w 1920 r., 1921–26 Gen. Insp. Jazdy i Gen. Insp. Kaw., w 05.1926 r. dca wojsk rządowych w czasie zamachu majowego, areszt. i osadzony w więzieniu, zm. w 1928 r.

Mjr J. Mościcki w gronie oficerów przedmościa płockiego. Po jego lewej stronie prawdopodobnie M. Głogowiecki
Źródło: zbiory Grażyny Mościckiej-Nowak

utworzona Grupa Dolnej Wisły gen. Mikołaja Osikowskiego⁵⁴ do obrony odcinka Wisły od Wyszogrodu do Włocławka. Rejon Płocka stanowił Pododcinek II, dowodzony przez mjr. Janusza Mościckiego⁵⁵. W tym czasie do Płocka docierały kolejne oddziały: Tatarski pułk ułanów i 5 bateria 15 pułku artylerii ciężkiej, jednak ciągle największą siłą garnizonu był batalion zapasowy 6 pp Leg. 13 sierpnia 1920 r. siły przedmościa liczyły już ok. 1,5 tys. żołnierzy⁵⁶.

Wzmacnianie załogi było całkowicie uzasadnione, bowiem nieprzyjaciel 12 sierpnia nad ranem zajął Sierpc i w szybkim tempie zbliżał się do Płocka, obsadzając wsie na północ od miasta. Nieprzyjaciel znajdował się w najbliższych miastach: Rogożynie, Brochocinie i Trzepowie, choć na razie nie prowadził działań zaczepnych.

Równocześnie komplikowała się sytuacja na przedpolu Warszawy, gdzie trwały zacięte walki. W tej sytuacji 13 sierpnia szef sztabu naczelnego woźdza gen. T. Rozwadowski i dowódca Frontu Północnego gen. Józef Haller wydali dowódcy 5 Armii gen. Władysławowi Sikorskiemu⁵⁷ rozkaz uderzenia na

⁵⁴ Mikołaj Osikowski (1873–1950) – oficer armii ros., 1918–1919 w Armii gen. J. Hallera, z którą przybył do Polski w 04.1919, w 1920 dca Grupy Dolnej Wisły i 2 DLit.-Biał., 1921–1923 dca 29 DP, w 1923 r. przeszedł w st. spocz. w stopniu gen. bryg., mieszkał w Wilnie, po 09.1939 r. przedostał się do Francji i Wlk. Brytanii, po wojnie osiedlił się w Szkocji, gdzie zmarł.

⁵⁵ Janusz Mościcki (1898–1964) – oficer armii ros., w 1918 r. w 5 Dyw. Syb., do Polski wrócił w 1919 r., w 08.1920 r. dca przedmościa płockiego, później kier. wyszk. baonu zap. 10 pp, w 1921 zca dcy 14 pp, w 1922 r. przeszedł do rezerwy, pracował jako księgowy w łódzkich zakładach, w 09.1939 w sztabie obrony Warszawy, w 1940 r. wysiedlony z rodziną z mieszkania w Łodzi, w 1945–1948 w LWP jako kwatermistrz w 1 p.cz., po zwolnieniu z wojska wrócił do zawodu księgowego, zm. w Łodzi i tam pochowany, mjr WP i ppłk LWP.

⁵⁶ G. Gołębiowski, dz. cyt., s. 64, 72.

⁵⁷ Władysław Sikorski (1881–1943) – przed I wojną

XV i III armie rosyjskie, operujące na północnym Mazowszu. Poza tym obawiano się IV Armii Dmitrija Szuwajewa, która zamierzała sforsować Wisłę i zablokować Warszawę od zachodu. W tej sytuacji 5 Armia miała związać walką nieprzyjacielskie armie i zlikwidować niebezpieczeństwo ich włączenia się do walk o Warszawę. Wprawdzie 5 Armia nie była jeszcze przygotowana do ofensywy na tak dużą skalę, ale mimo protestów gen. W. Sikorskiego, gen. J. Haller nie zmienił rozkazu i 14 sierpnia V Armia musiała rozpocząć działania zaczepne, co doprowadziło do dramatycznej bitwy nad Wkrą. Obawiając się o swoje lewe skrzydło, gdzie operowała niezwiązana walką IV Armia bolszewicka, gen. W. Sikorski wydał rozkaz gen. M. Osikowskiemu, aby załoga Płocka 16 sierpnia zaatakowała nieprzyjaciela na przedpolu Płocka na kierunku Bielsk – Drobin⁵⁸.

Garnizon Płocka raczej przygotowywał się do obrony, niż do natarcia. Wokół Płocka – biegnące półkolem od Wisły do Wisły – wykonane były okopy, obsadzone przez żołnierzy załogi miasta. Przedmoście płockie organizacyjnie podzielone było na 4 odcinki:

- od Wisły (na prawym skrzydle) do prochowni na terenie koszar włącznie obsadzony przez pół batalionu alarmowego 37 pp i kompanię alarmową 31 pp pod dowództwem por. Edmunda Karasińskiego.
- od prochowni włącznie do szosy Płock – Bielsk włącznie. Obsada – batalion zapasowy 6 pp Leg., dowódca – kpt. Mieczysław Głogowiecki.
- od szosy na Bielsk włącznie do polnej drogi biegnącej od cmentarza do wsi Chełpowo. Obsada – szwadron spieszony Tatarskiego p. uł., dowódca – rtm. Włodzimierz Rychter.
- od polnej drogi do Chełpowo włącznie do Wisły. Obsada – kompania alarmowa 10 pp, dowódca – ppor. Roman Hatała⁵⁹.

światową działacz niepodległościowy, 1914–1916 szef Dep. Wojsk. NKN, od 11.1918 w WP, w 1919 dca GO w wojnie z URL, w 1920 r. dca 9 DP i Grupy Poleskie, V Armii i 3 Armii, 1921–1922 – szef SG, 1922–23 premier rządu, 1923 – Gen. Insp. Piech., 1923–1924 – min. SWojsk., 1925–1928 dca OK. VI we Lwowie, w 1936 r. współzałożyciel Frontu Morges, 1939–1943 premier rządu na emigracji, zginął w 07.1943 r., gen. dyw. WP.

⁵⁸ W. Sikorski, *Nad Wisłą i Wkrą. Studium z polsko-rosyjskiej wojny 1920 roku*, Lwów 1928, s. 106–111; Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 110–111; J. Szczepański, *Wojna 1920 roku na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa–Pułtusk 1995, s. 268–271; M. Trubas, dz. cyt., s. 91–96; L. Wyszczelski, *Wojna polsko-rosyjska 1919–1920*, Warszawa 2010, t. 2, s. 130–131, 148–151.

⁵⁹ Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 107–108; R. Juszkiewicz, *Działania militarne na północnym Mazowszu i w korytarzu pomorskim. 1920 rok*, wyd. II uzupełn. i popr., Mława 2011, s. 333; G. Gołębiowski, *Obrona Płocka przed wojskami...*,

Tak więc batalion kpt. M. Głogowieckiego obsadzał środkowy-północny odcinek obrony. W tym czasie załoga Płocka liczyła już ok. 3 tys. żołnierzy, wspartych statkami uzbrojonymi i motorówkami Flotyli Wiślanej. Wartość bojowa oddziałów – zwłaszcza piechoty – zgodnie była oceniana jako bardzo niska. Zauważali to tak dowódcy, jak i ludność cywilna. Służyli w nich głównie rekruci niedawno wcieleni do wojska, bez należytego przeszkolenia i doświadczenia wojennego, żołnierze z różnych rozbitych oddziałów, bądź pełniący wcześniej służbę ordynansów. Oficerowie słabo znali swoich podkomendnych i mieli na nich mały wpływ. Oddziały wykazywały duże braki w zaopatrzeniu i umundurowaniu, brakowało środków łączności, map Płocka i okolicy, butów, bielizny i mundurów. W dużym stopniu dotyczyło to batalionu zapasowego 6 pp Leg., który składał się – o czym już wspomniano – z rekrutów dopiero przechodzących proces szkolenia oraz ozdrowieńców, wracających do pełni sił. Z powodu widocznych braków wyposażenia nastroje żołnierzy nie były najlepsze⁶⁰.

Także wykonywane pośpiesznie okopy nie były jeszcze wykończone. Od początku wartość tych pozycji obronnych – szczególnie pierwszej linii okopów – była poddawana w wątpliwość, i to zarówno przez żołnierzy, jak i pomagające im kobiety. Rowy strzeleckie nie były zamaskowane, w części północno-zachodniej zbyt płytkie, rowy łącznikowe niedokończone. Poza tym umocnienia nie uwzględniały warunków terenowych, zwłaszcza nad Wisłą, w pobliżu wąwozów, które w niedostatecznym stopniu były przykryte ogniem artylerii i ckm-ów⁶¹.

Ponaglany przez gen. W. Sikorskiego szef sztabu Grupy Dolnej Wisły ppłk Mieczysław Wyżel-Ścieżyński⁶² nakazał wykonanie 16 sierpnia natarcia przez

s. 88.

⁶⁰ CAW, Oddział I Naczelnego Dowództwa, sygn. I.301.7.103 – sprawozdanie kpt. Br. Regulskiego dla szefa Oddziału I ND z 23 sierpnia 1920 r.; *Bitwa warszawska 13-28 VIII 1920. Dokumenty operacyjne*, oprac. zespół red. M. Tarczyńskiego, cz. I, Warszawa 1995, dok. nr 55 – meldunek sytuacyjny oddziału I z 14 sierpnia 1920, s.104; Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 106; V.B. Jedigar, *Zarys historii wojennej Tatarskiego Pułku Ułanów imieniem Pułkownika Mustafy Achmatowicza*, Warszawa 1933, s. 38.

⁶¹ *Obrona Płocka w sierpniu 1920 r. w listach Marii Macieszyny*, oprac. G. Gołębiowski, „Notatki Płockie” 1997, cz. I, nr 2, s. 36; J. Śmieciuszewska-Rościszewska, *Kartka z dziennika (19 sierpnia 1920 r.)*, przygot. do druku G. Gołębiowski, „Notatki Płockie” 2012, nr 4, s. 20; Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 104.

⁶² Dowódca Grupy gen. M. Osikowski wyjechał 16 sierpnia kierować obroną Włocławka, silnie atakowanego przez jednostki IV Armii.

Mieczysław Wyżel-Ścieżyński (1895–1956) – od 08.1914 r. w Legionach Polskich, od 11. 1918 r. w WP, w 1920 r. szef

oddział rozpoznawczy na Trzepowo i w przypadku osiągnięcia sukcesu, kontynuowania natarcia na Bielsk. Akcja załamała się w silnym ogniu nieprzyjaciela. Tym nie mniej 17 sierpnia o godz. 10.00 wznowiono natarcie na przedpole Płocka. Batalion 6 pp Leg. dowodzony przez kpt. M. Głogowieckiego początkowo osiągnął powodzenie i odrzucił nieprzyjacielskie placówki na linii Chełpowo – Kostrogaj. Dalsze posuwanie się utrudniał skuteczny ogień nieprzyjaciela z rejonu Trzepowa i Brochocina. Wieś Trzepowo została zajęta, natomiast – mimo wsparcia artyleryjskiego – nie udało się zdobyć murowanych zabudowań folwarku Trzepowo, bronionego silnym ogniem ckm-ów.

Również akcja dwóch kompanii 37 pp dowodzonych przez por. E. Karasińskiego początkowo przyniosła sukces w postaci zajęcia Starego i Nowego Boryszewa, jednak dalsze postępy uniemożliwił ogień żołnierzy z 53 Dywizji Strzelców, obsadzających Rogozino i Stróżewko. Z nastaniem zmroku działania zaczepne zostały zakończone i polskie pododdziały wróciły na pozycje wyjściowe przy stratach własnych 2 zabitych i 60 rannych. Straty nieprzyjaciela szacowano na 10 zabitych i 20 rannych⁶³.

Tak więc dwa wypadki załogi przedmościa nie przyniosły spodziewanych efektów, powodując jedynie straty. Mimo to, zgodnie z rozkazami wyższych przełożonych, natarcie na przedpole miało być ponowione 18 sierpnia rano. Miał nim osobiście dowodzić mjr J. Mościcki, który już w nocy 17/18 sierpnia wydał następujący rozkaz:

Batalion 6-go pułku piechoty Legionów atakuje nieprzyjaciela w Trzepowie, które zajmie o godzinie 8, następnie posunie się naprzód w kierunku Goślice – Bielsk, zajmując je o godzinie 18. Dowodzi kapitan Głogowiecki.

Lewe skrzydło ubezpiecza szwadron jazdy tatarskiej rotmistrza [Romualda] Boryckiego; szwadron ten wyruszy z Płocka szosą dobrzyńską, dojdzie do Chełpowo, po czym zmieni kierunek wprost na północ, tak aby ostaniać lewe skrzydło batalionu 6-go pułku piechoty Legionów, prowadzić rozpoznanie w kierunku na Bielsk i rozpraszać znajdujące się tam niewielkie patrole bolszewickie.

sztabu Grupy Dolnej Wisły, 1920-22 attaché wojsk. w ambasadzie RP w Pradze, później pełnił różne funkcje sztabowe, 1928-30 dca pd 21 DPG, od 1930 r. w st. spocz., dyr. agencji prasowej „Iskra”, po 09.1939 we Francji i Wlk. Brytanii, płk WP.

⁶³ *Bitwa warszawska 13-28 VIII 1920. Dokumenty operacyjne*, cz. I, dok. nr 300, s. 431; cz. II (17-28 VIII), Warszawa 1996, dok. nr 372, s. 69; Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 114-115; L. Wyszczelski, *Bitwa na przedpolach Warszawy*, s. 323-324; M. Trubas, dz. cyt., s. 112-113.

Baterię artylerii konnej oddają: dwa działa do dyspozycji kapitana Głogowieckiego, a dwa inne pozostaną przy batalionie alarmowym 37-go pułku piechoty, gdzie będą się znajdować⁶⁴.

Tak więc batalionowi 6 pp Leg., dowodzonemu przez kpt. M. Głogowieckiego przypadło najważniejsze zadanie uderzenia na Trzepowo i dalej Goślice – Bielsk. Natarcie rozpoczęło się o godz. 6.00 rano 18 sierpnia 1920 r. Morale nacierających było osłabione niepowodzeniami z 16 i 17 sierpnia i piechota nie atakowała już tak ochotczo. Początkowo atakujące pododdziały osiągnęły jednak powodzenie. Batalion 37 pp zajął najpierw Stare i Nowe Boryszewo, a ok. godz. 13.00 Rogozino. Natomiast batalion zapasowy 6 pp Leg. po ciężkich walkach o godz. 10.00 zajął wieś Trzepowo, ale w posiadaniu nieprzyjaciela pozostał murowany folwark w Trzepowie. Ogień wspierającego natarcie 1 plutonu 4 dywizjonu artylerii konnej por. Zdzisława Zycha-Płodowskiego⁶⁵ i ppor. Tadeusza Stróżyńskiego okazał się nieskuteczny, podobnie jak ostrzał artylerii ciężkiej zza Wisły, który choć zburzył budynki folwarku, to nie pozbawił nieprzyjaciela osłony. W dodatku – wskutek pomyłki – ostrzelana została wieś Trzepowo, zajęta przez polską piechotę, co spowodowało spore zamieszanie w jej szeregach. Wreszcie, w południe przerwany został drut telegraficzny, łączący obserwatorów z bateriami, co bardzo osłabiło skuteczność ognia artylerii. W tych warunkach natarcie batalionu 6 pp Leg. straciło swój impet⁶⁶.

Około godz. 14.00 nacierający na lewym skrzydle 6 pp Leg. spieszony szwadron Tatarskiego pułku ułanów rtm. Romualda Boryckiego w rejonie wsi Chełpowo i kolonii Powsino został niespodziewanie zaatakowany przez czoło III Korpusu Konnego Gaja. Korpus dotarł pod Płock spod Włocławka, atakowanego przez siły bolszewickie 16 sierpnia 1920 r. Po niepowodzeniu przejścia Wisły i zdobycia miasta dowódca IV Armii Dmitrij Szuwajew na rozkaz Michaiła Tuchaczewskiego skierował III Korpus Konny Gaja (Bżyszkiana) na Płock w celu rozbicia jego załogi i wsparcia armii bolszewickich, walczących w bitwie nad Wkrą w rejonie Płońsk. Takiego niebezpieczeństwa 18 sierpnia, kiedy w wojnie

⁶⁴ Cyt. za: Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 118.

⁶⁵ Zdzisław Zych-Płodowski (1892–1927) – inż. lotn., od 08.1914 r. w Legionach Polskich w 1 pp i 1 p. art., w 1917 r. internowany w Beniaminowie, w 1918 r. w POW, od 11.1918 w WP, 1919-1920 w 4 dak, następnie w 1 p. lotn., 1926-27 z-ca szefa Dep. Lotn. w MSWojsk., zginął w wypadku lotniczym w 1927 r., ppłk WP.

⁶⁶ G. Przychocki, *Artyleria w walkach o Płock w dn. 17-19 sierpnia 1920 r.*, „Bellona” 1920, z. 9-10, s. 730-731; Z. Bohusz-Szyszko, dz. cyt., s. 119-121; V.B. Jedigar, dz. cyt., s. 40-41.

polsko-bolszewickiej nastąpił już przełom, nikt w Płocku się nie spodziewał⁶⁷.

Jak napisał autor monografii pułku i uczestnik walk pod Płockiem rtm. Veli Bek Jedigar:

[...] jeszcze parę minut i cały horyzont pokrył się jeźdźcami przeciwnika. Artyleria jego rozpoczęła gwałtowny ogień – było to czoło III konnego korpusu czerwonych, idących na tyły naszego natarcia. Widząc ogromną przewagę przeciwnika, szwadron na rozkaz swego dowódcy rozpoczął odwrót wspólnie z batalionem 6-go pułku piechoty legionów [...] ⁶⁸.

Szwadron został niemal całkowicie rozbity. Ranny dowódca z niedobitkami z największym trudem zdołał ująć do miasta. Rozbicie szwadronu Tatarskiego p. uł. dopełniło też losu batalionu zapasowego 6 pp Leg. Zaatakowany zniemacka na odstąpięte lewe skrzydło i tyły przez 10 Dywizję Kawalerii Nikołaja D. Tomina został w pół godziny niemal wycięty w pień. Do miasta zdołali wyrwać się tylko nieliczni żołnierze ocaleli z pogromu. Ciężko ranny kpt. M. Głogowiecki zmarł na polu bitwy⁶⁹.

Tymczasem oddziały bolszewickie wdarły się do niebronionego miasta i dopiero wtedy spotkały się z oporem, organizowanym przez dowódcę przedmościa mjr. J. Mościckiego i grupę kilku oficerów, którzy nie ulegli panice. Na ulicach Płocka rozgorzały ciężkie walki, które trwały niemal do północy. Pod osłoną nocy zza Wisły przerzucone zostały posiłki i rano 19 sierpnia oddziały polskie podjęły natarcie, którego efektem było wyparcie nieprzyjaciela z Płocka ok. godz. 11.00⁷⁰.

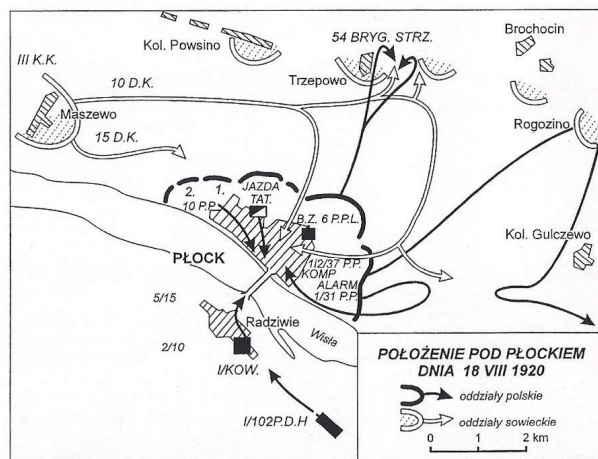
Po oswobodzeniu miasta zaczęło się liczenie strat. Dopiero teraz do dowództwa Grupy Dolnej Wisły i mieszkańców miasta zaczęły docierać wiadomości o rozmiarach pogromu pod Trzepowem. Zaczęły się

⁶⁷ G. D. Gaj, *Na Warszawę! Dejstwijsja 3 Konnego Korpusa na zapadnom fronte. Ijul-Awgust 1920 g.*, Moskwa 1928, s. 197-199; Z. Bohusz-Szysko, dz. cyt., s. 120-121; J. Szczepański, dz. cyt., s. 286; M. Trubas, *Ziemia Płocka w wojnach...*, s. 119-120; P. Piotrowski, *Walki o miasta Mazowsza Północnego podczas wojny polsko-rosyjskiej 1920 roku*, Poznań 2014, s. 271-273; G. Gołębiowski, *Obrona Płocka przed wojskami...*, s. 82-84; 95-96.

⁶⁸ V. B. Jedigar, dz. cyt., s. 40-41.

⁶⁹ CAW, akta odznacz. M. Głogowieckiego, sygn. I.482.96 – 9446, wniosek odznaczeniowy na VM z marca 1921 r.; *Ze złotej księgi bohaterów*, „Żołnierz Polski”, nr 21 z 23 kwietnia 1921, s. 4; Z. Bohusz-Szysko, dz. cyt., s. 121. W *Historii 6 Pułku Piechoty Legionów* z imienia i nazwiska wymieniono tylko 17 poległych żołnierzy oraz kpt. M. Głogowieckiego (E. Skarbek, dz. cyt., s. 112).

⁷⁰ Szerzej na ten temat zob.: J. Szczepański, dz. cyt., s. 287-292; R. Juszkiewicz, dz. cyt., s. 341-248; P. Piotrowski, dz. cyt., s. 276-303; G. Gołębiowski, *Płock 1920*, Warszawa 2018, s. 121-190.

Atak III Korpusu konnego na Płock 18 sierpnia 1920 r.

Źródło: *Encyklopedia Wojskowa*, t. VIII, Warszawa 1937

pytania o sens wyjścia z miasta oddziałów, przeznaczonych do jego obrony i przyczyny klęski pod Trzepowem.

Adam Grzymała-Siedlecki⁷¹, który był w Płocku w tydzień po wyparciu wojsk bolszewickich oceniał to dosyć łagodnie:

Powstał epizod Trzepowa, wioski oddalonej o 5 klm. Od Płocka, gdzie szczupłe wojska nasze spotkały się ze znaczną przewagą bolszewików i doszło do zupełnej naszej przegranej. Nikogo za to winić nie można. W dziesięciu innych wypadkach, taki sam plan, z takim samym może żołnierzem kończy się, przez jakiś cud zwycięstwem i okrywa laurem tych, którzy wypad podobny u siebie obmyślili. Pod Trzepowem skończył się klęską, która zdezorganizowała całość załogi. Płock pozostał niemal bez wojska. Obrońców było tylu, ilu w mieście było żandarmerów polowych i wojskowych⁷².

Oczywiście jest w tym trochę racji, jednak mieszkańcy Płocka i oficerowie stawiali pytania o przyczyny klęski pod Trzepowem i braku obrony miasta. Oczywiście obciążano dowódców, bo to oni zdecydowali o natarciu na Trzepowo. Gen. M. Osikowski i ppłk M. Wyżel-Ścieżyński byli po części rozgrzeszeni, bo meldowali o swoich wątpliwościach, jednak gen. W. Sikorski kategorycznie nakazał wykonanie natarcia na przedpole miasta. Dowódca V Armii odbijał oskarżenia wobec siebie, pisząc w swoim późniejszym opracowaniu historycznym, że:

[...] by wyjaśnić położenie, zarządziłem wypad załogi Płocka na Bielsk [...]. Wystane [...]

⁷¹ Adam Grzymała-Siedlecki (1876-1967) – dziennikarz, krytyk literacki i literat w 1920 r. korespondent wojenny, przyjechał do Płocka kilka dni po odparciu wojsk bolszewickich.

⁷² A. Grzymała-Siedlecki, *Obrona Płocka*, „Tygodnik Ilustrowany” 1920, nr 40 z 2 października, s. 760.

z Płocka dwa bataliony piechoty, idąc zbyt pewnie naprzód, natknęły się nieoczekiwanie pod Trzepowem na większe skupienie rosyjskiej kawalerii i uległy rozgromieniu. Czerwona kawaleria, ścigając wspólnie z towarzyszącą jej piechotą rozbitków wymienionego detachment [oddziału wydzielonego – G.G.], zaatakowała następnie Płock i zajęła późnym wieczorem, po ciężkiej walce, północną część miasta⁷³.

A więc według gen. W. Sikorskiego to obrońcy – idąc zbyt pewnie naprzód – doprowadzili do wtargnięcia nieprzyjaciela do miasta. Zupełnie przy tym nie wspomina, że zlekceważył dane rozpoznania lotniczego, które przyniosło informacje o marszu kolumn bolszewickich spod Włocławka na wschód. W sztabie V Armii mylnie uznano to za objaw odwrotu⁷⁴.

W. Sikorskiego tłumaczy jednak to, że jego rozkaz wynikał z szerszej analizy sytuacji w bitwie nad Wkrą i ogólnego położenia wojsk po sukcesach ofensywy znad Wieprza. Dowódca 5 Armii, mimo pomyślnego przebiegu bitwy nad Wkrą, obawiał się ewentualnego uderzenia IV Armii D. Szujewy, która – jako jedyna na północnym Mazowszu – zachowała swobodę działania i mogła zaatakować lewe skrzydło i tyły polskiej 5 Armii, walczącej z XV Armią rosyjską. Mogłoby to spowodować trudne do przewidzenia niekorzystne konsekwencje w skali operacyjnej, a nawet strategicznej. Dlatego rozkaz natarcia, wydany przedmościom (także włocławskiemu i wyszogrodzkiemu) miał swoje uzasadnienie. Gen. W. Sikorski chciał związać maksymalnie duże siły IV Armii, aby ograniczyć jej swobodę manewru i uniemożliwić lub przynajmniej opóźnić wzięcie udziału w bitwie nad Wkrą, a następnie pozbawić ją możliwości odwrotu i zniszczyć.

W kontekście ogólnej sytuacji, jaka ukształtowała się 17-18 sierpnia nie brał pod uwagę silnego ataku nieprzyjaciela na Płock, uważając go za nonsensowny. Jeżeli nawet taki wariant rozpatrywał, to z wojskowego punktu widzenia znacznie ważniejsze było rozbitcie IV Armii rosyjskiej, niż los Płocka. Jego zdobycie w końcu drugiej dekady sierpnia nie dawało już IV Armii żadnych korzyści, a paradoksalnie – prowadziło do jej nieuchronnej klęski wskutek przegranej Armii Czerwonej pod Warszawą i na północnym Mazowszu oraz fatalnej sytuacji strategicznej.

⁷³ W. Sikorski, dz. cyt., s. 193.

⁷⁴ L. Wyszczelski, *Wojna polsko-rosyjska...*, t. 2, s. 273-274; M. Niestrawski, *Polskie wojska lotnicze w okresie walk o granice państwa polskiego (1918–1921)*, praca doktorska napisana pod kier. prof. dr. hab. P. Hausera, Poznań 2014, s. 521; P. Piotrowski, dz. cyt., s. 270-271; G. Gołębiowski, *Płock 1920*, s. 212-216.

Tak więc kpt. M. Głogowiecki i jego żołnierze padli ofiarami niekorzystnego splotu okoliczności i decyzji dowódców wyższego szczebla, na co nie mieli żadnego wpływu⁷⁵.

Po wyparciu nieprzyjaciela z miasta przyszła kolej na pogrzebanie zabitych. Zajęli się tym członkowie Straży Obywatelskiej Stefan Betley i Stanisław Protasiewicz przy pomocy 42 osób. Zebrane ciała zwieziono przede wszystkim w dwa miejsca: polegli na przedpolu miasta zostali pochowani na polu Władysława Robakiewicza na północnych obrzeżach miasta, natomiast pozostali, pozbierani z ulic miasta zostali przywiezieni na cmentarz wojskowy przy ul. Norbertańskiej i złożeni na szerokiej alejce po wschodniej stronie cmentarza. 20 sierpnia 1920 r. po przeciwnej stronie wykopano szeroki, głęboki grób na ciała poległych.

Dzięki wysiłkowi tych ludzi już 20 sierpnia wieczorem mógł się odbyć pogrzeb poległych. Do nastroju mieszkańców dostroiła się także pogoda. Nad miastem przeszła ulewna burza z grzmotami, żegnając poległych i zmywając ślady krwi z chodników i ulic. Pogrzeb na cmentarzu garnizonowym przy ul. Norbertańskiej miał szczególnie uroczysty charakter. Poza poległymi żołnierzami z wielkimi honorami żegnano kpt. Mieczysława Głogowieckiego. Trumnę z jego ciałem, odnalezionym na polu pod Trzepowem, przywieziono na lawecie armatniej. Za nią postępowali żołnierze macierzystego 6 pułku piechoty Legionów oraz rzesze mieszkańców Płocka. Przed cmentarzem kondukt pogrzebowy ciągnął się na długości 200 metrów. Poległych pochowano w zbiorowej mogile w zachodniej części cmentarza. Osobny grób był przeznaczony dla kpt. M. Głogowieckiego⁷⁶.

Jak pisał w „Tygodniku Płockim” w 1990 r. Stanisław Chrzanowski na podstawie relacji swojego ojca:

W czasie uroczystości poległych żegnali z honorami wojskowymi towarzysze broni i walki oraz kapelan wojskowy ks. [Feliks] Słonicki. Najbliżej grobów znaleźli się ojcowie i matki poległych, optakiwali swych synów. Tych walczących pod Trzepowem i tych z okopów koło Stanisławówki. Słychać było szloch kobiet. Mężczyźni

⁷⁵ W. Sikorski, dz. cyt., s. 183-184; G. Gołębiowski, *Obrońca Płocka przed wojskami...*, s. 161-167.

⁷⁶ *Pogrzeb ofiar walk w Płocku*, „Kurier Płocki” 1920, nr 196 z 21 sierpnia, s. 1; *Z chwili*, „Kurier Płocki” 1920, nr 197 z 22 sierpnia, s. 1; S. Chrzanowski, *Bez przepustki do historii*, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 34 z 20 sierpnia, s. 3; tegoż, *Niezapomniany sierpień 1920 r. w Płocku*, „Tygodnik Płocki” 1990, nr 31 z 12 sierpnia, s. 3, G. Gołębiowski, *Straty obrońców Płocka w sierpniu 1920 r.*, „Notatki Płockie” 2014, nr 3, s. 3-9.

stali z opuszczonymi głowami, a łzy same spływały im po policzkach. Nastrój był przejmujący i chwytający za serce. Tak Płock żegnał swych obrońców⁷⁷.

Tymczasem wojna oddaliła się od Płocka i już w końcu sierpnia można było zwinąć przedmoście płockie. W pożegnalnym rozkazie po likwidacji przyczółka mostowego mjr J. Mościcki nie omieszkał również wymienić kpt. M. Głogowieckiego i jego żołnierzy:

[...] Z wdzięcznością i podziwem wspominam bohaterskie zachowanie się oddziałów bojowych, przeznaczonych pierwotnie do obrony Płocka, a mianowicie baonu 6 pp Leg. z jego dzielnym prawym dowódcą, śp. por. Mieczysławem Głogowieckim [...]⁷⁸.

Mjr J. Mościcki pisał o poruczniku Głogowieckim, bowiem zatwierdzenie awansu do stopnia kapitana nastąpiło już po jego śmierci, dekretem naczelnego wodza L. 2265 z 19 sierpnia 1920 r. ze starszeństwem od 1 kwietnia 1920 r., więc nie zdążył się ucieszyć trzecią gwiazdką⁷⁹.

Poza awansem pośmiertnie kpt. M. Głogowiecki został uhonorowany trzema odznaczeniami: Krzyżem za Męstwo i Odwagę 206 ochotniczego pułku piechoty, srebrnym orderem Virtuti Militari V klasy i Krzyżem Niepodległości.

Krzyż za Męstwo i Odwagę, mający charakter odznaki pamiątkowej, został ustanowiony przez dowództwo 206 ochotniczego pułku piechoty. Nadawany był osobom, które bądź wyróżniły się czynem męstwa i odwagi w boju na odcinku b. D-twa Dolnej Wisły [...], bądź też w wyraźny i wybitny sposób z nimi współdziałały⁸⁰. Zgodnie z tym zasadami kapituła w składzie płk Józef Lewszecki, kpt. Henryk Bigoszt, Ksawery Cygański, mjr Janusz Mościcki i rtm. Edward Czuruk nadała 42 krzyże. Ich uroczyste wręczenie nastąpiło 20 marca 1921 r. w Płocku.

⁷⁷ S. Chrzanowski, *Niezapomniany sierpień...*

⁷⁸ „Kurier Płocki” 1920, nr 205 z 31 sierpnia, s. 1; także: M.M. Grzybowski, *Wojna polsko-rosyjska 1920 r. w Płocku i na Mazowszu. Studium historyczno-pastoralne*, Płock 1990, s. 69; G. Gołębiowski, *Obrona Płocka przed wojskami...*, s. 172.

⁷⁹ „Dziennik Personalny MSWojsk.” 1920, nr 32 z 25 sierpnia, poz. 789, s. 786. Tym samym dekretem zostali awansowani do stopnia kapitana oficerowie batalionu zapasowego 6 pp Leg.: por. Jan Świątecki, por. Michał Leopold Wałęga i Franciszek Kolbusz oraz por. Henryk Gruber, por. Tadeusz Schoen i komendant Placu w garnizonie płockim por. Marian Przyłuski.

⁸⁰ *Chwała Mazowsza Płockiego. Rozdanie „krzyża za męstwo i odwagę”, „Kurier Płocki” 1921, nr 69 z 25 marca, s. 2; G. Gołębiowski, Obrona Płocka przed wojskami...*, s. 182-183.

Krzyż z numerem 15 został przyznany pośmiertnie kpt. M. Głogowieckiemu i ten egzemplarz miał być przekazany rodzinie⁸¹.

Awers i rewers Krzyża za Męstwo i Odwagę 206 ochotniczego pułku piechoty

Źródło: zbiory Zbigniewa Jeziorowskiego, replika egzemplarza nr 24, nadanego Tadeuszowi Jeziorowskiemu

Najważniejszym odznaczeniem przyznany M. Głogowieckiemu był order Virtuti Militari V klasy. Wniosek sporządził 20 marca 1921 r. mjr J. Mościcki. Czytamy w nim:

Kpt. Głogowiecki Mieczysław jako D-ca baonu bojowego 6 pp Leg. z rozkazu szefa sztabu grupy gen. Osikowskiego wykonał wypad na wieś Trzepowo, gdzie zawdzięczając jego energii i waleczności powstrzymał napór bolszewików.

Przy wypadzie zaś na folwark Trzepowo, stojąc przed 10-krotnym nieprzyjacielem mimo dużych ofiar, idąc sam w pierwszej linii zachęcał żołnierzy, wytrwał na posterunku i osiągnął nakazanego celu (sic!).

Co ciekawe mjr J. Mościcki odnotował na dole, że ciężko ranny, dostał się do niewoli. Natomiast w dalszej rubryce „Opinia przełożonych i wniosek na stopień orderu” napisał: *Przedstawiam do odznaczenia „Krzyżem Waleczności”⁸². Mimo to, na pierwszej stronie wniosku Krzyż Walecznych został skreślony i poprawiony na Virtuti Militari i taki order kpt. M. Głogowieckiemu został nadany. Oczywiście, stwierdzenia o powstrzymaniu naporu bolszewików i osiągnięciu nakazanego celu mijają się z prawdą,*

⁸¹ *Chwała Mazowsza Płockiego...*; K.J. Waluś, J.K. Waluś, *Krzyż za Męstwo i Odwagę, „Notatki Płockie” 2010, nr 1, s. 33. W relacji prasowej z nadania Krzyży przy nazwisku kpt. M. Głogowieckiego napisano – nie wiedzieć czemu – zaginiony bez wieści w bitwie pod Trzepowem, skoro został uroczystie pogrzebany 20 sierpnia 1920 r. na cmentarzu garnizonowym.*

⁸² CAW, akta odznaczenia M. Głogowieckiego, sygn. I.482.96 – 9446, wniosek na odznaczenie VM z 20 marca 1921 r. VM nr 4170.

bowiem batalion kpt. M. Głogowieckiego ani nie powstrzymał bolszewików, ani nie osiągnął nakazanego celu natarcia, czyli nie zdobył Trzepowa i nie zdołał kontynuować akcji na Bielsk – Drobin. W cytowanym wniosku bardziej chyba chodziło o uzasadnienie nadania orderu, niż o fakty. Oczywiście, nie oznacza to pomniejszania jego prawa do odznaczenia. M. Głogowiecki spełnił wszelkie warunki do przyznania Virtuti Militari: poległ w starciu z nieprzyjacielem, wyróżniając się osobistym męstwem i poświęceniem w czasie wykonywania rozkazu, za co zapłacił życiem. Było to zgodne z artykułem 4 ustawy o orderze Virtuti Militari, gdzie zapisano, że order jest *nagrodą czynów wybitnego męstwa i odwagi, dokonanych w boju i połączonych z poświęceniem się dla dobra Ojczyzny*⁸³.

Nieco wygładzona stylistycznie wersja wniosku znalazła się w numerze „Żołnierza Polskiego”, poświęconym – z okazji wizyty J. Piłsudskiego w Płocku – obronie miasta i sylwetkom obrońców, odznaczonych VM. W jej zakończeniu czytamy, że *podczas dalszych walk ciężko ranny, skonał na polu walki*⁸⁴. Niemal identyczna wersja znalazła się w „Historii 6 Pułku Piechoty Legionów”. W zakończeniu napisano natomiast, że *zginął na miejscu boju*⁸⁵. W innym miejscu Edward Skarbek napisał, że *poległ, odpierając na czele swego baonu, natarcie 14 szwadronów kawalerii bolszewickiej*⁸⁶.

Nadanie orderu Virtuti Militari nastąpiło w czasie wizyty J. Piłsudskiego w Płocku 10 kwietnia 1921 r. Kpt. M. Głogowiecki został wymieniony wśród 15 odznaczonych Virtuti Militari, co odnotowała

⁸³ Cyt. za: K. Filipow, *Order Virtuti Militari 1792–1945*, Warszawa 1990, s. 78. Całość ustawy z 1 sierpnia 1919 r., ustanawiającej order wojskowy Virtuti Militari zob.: „Dziennik Ustaw” 1919, nr 67 z 20 sierpnia, poz. 409.

⁸⁴ Ze złotej księgi bohaterów, „Żołnierz Polski” 1921, nr 21 z 23 kwietnia, s. 4. Wersja uzasadnienia nadania VM zamieszczona w ŻP brzmiała następująco: *Ś. p. kpt. Głogowiecki Mieczysław. Jako d-ca baonu 6 p.p. Leg. z rozkazu szefa sztabu grupy oper. Gen. Osikowskiego wykonał wypad na wieś Trzepowo, gdzie dzięki swej energii i waleczności powstrzymał napór znacznych sił bolszewickich, zadając im ciężkie straty. Podczas wypadu na folwark Trzepowo, znalazłszy się naprzeciw dziesięciokrotnie liczniejszego nieprzyjaciela, mimo dużych ofiar, sam idąc w pierwszej linii, zachęcał żołnierzy i wytrwał na stanowisku, osiągnąwszy nakazany cel. Podczas dalszych walk ciężko ranny, skonał na polu walki.*

⁸⁵ E. Skarbek, *Historia 6 Pułku Piechoty...*, s. 161. Pełne brzmienie: *Jako d-ca baonu kombinowanego 6 pp Leg. z rozkazu Szefa Sztabu Grupy gen. Osikowskiego wykonał wypad na wieś Trzepowo pod Płockiem, gdzie zawdzięczając jego energii i waleczności powstrzymał napór bolszewików. Przy wypadzie zaś na folwark Trzepowo, stojąc przed 10-krotnie liczniejszym nieprzyjacielem, mimo dużych ofiar, idąc sam w pierwszej linii zachęcał żołnierzy, wytrwał na posterunku i osiągnął wskazany cel. Zginął na miejscu boju.*

⁸⁶ Tamże, s. 75.

Srebrny Order Virtuti Militari V klasy

Źródło: Wikimedia

miejskowa gazeta⁸⁷. Czy w uroczystości brał udział ktoś z rodziny – nie wiadomo, ale chyba nie. Odznaczenie go – *za obronę miasta Płocka* – w sposób formalny odnotował nieco później „Dziennik Personalny Ministerstwa Spraw Wojskowych”⁸⁸.

Trzecim odznaczeniem nadanym mu pośmiertnie przez prezydenta RP Ignacego Mościckiego był Krzyż Niepodległości, przyznany w 1931 r. za *udział w akcji wojennej o Niepodległość w szeregach b. 6 p.p. Leg. Pol.* W dodatkowym uzasadnieniu odznaczenia czytamy: *Bardzo dobry oficer legionowy, przed wojną czynny członek drużyn polowych Sokół. Brał udział w kampaniach 2 i 6 p.p. Leg. Pol., odznaczając się walecznością.* Wniosek podpisali przedstawiciele podkomisji byłego 6 pp Leg. Pol. ppłk dypl. Tadeusz Pełczyński⁸⁹ i dr Adam

⁸⁷ Kamo [Konstanty Bolesta-Modliński], *Naczelnik Państwa w Płocku*, „Kurier Płocki” 1921, nr 82 z 12 kwietnia, s. 2. Zob. też: T. Świecki, F. Wybułt, *Mazowsze Płockie w czasach wojny światowej i powstania państwa polskiego*, Toruń 1932, s. 379, A.M. Stogowska, *Pobył Naczelnika Państwa marszałka Józefa Piłsudskiego w Płocku – 10 kwietnia 1921 r.*, „Notatki Płockie” 1994, nr 1, s. 23; G. Gołębiowski, *Wizyty dostojników państwowych, wojskowych i kościelnych w Płocku 1918–1939*, Płock 2008, s. 68.

⁸⁸ „Dziennik Personalny MSWojsk” 1921, nr 41 z 6 grudnia, s. 1609 (jako d-ca baonu bojowego 6 p.p. Leg., L. 4170, dekretem NW 3071).

⁸⁹ Tadeusz Pełczyński (1892–1985) – przed 1914 r. działacz niepodległościowy, od 1915 r. w Legionach Polskich w 6 pp Leg., od 1918 r. w WP, pełnił różne funkcje sztabowe, m.in. szef Oddziału II SG, po 09.1939 r. w ZSP-ZWZ-AK, 1940–1941 dca Okręgu Lubelskiego ZWZ, od 1942 - szef sztabu ZWZ-AK, po klęsce powstania warsz. w niewoli niem., po 1945 r. na emigracji w Wlk. Brytanii, działacz organizacji polonijnych, zm. w Londynie.

Krzyż Niepodległości

Źródło: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Krzyz-i-Medal-Niepodleglosci;3928256.html>

Lisiewicz⁹⁰. Nadanie zostało ogłoszone w „Monitorze Polskim”⁹¹.

Wiadomości o tych odznaczeniach musiały dotrzeć do jego rodzinnego miasta, bowiem w 1921 r. główna ulica Głogowa Małopolskiego – Rzeszowska – została nazwana jego imieniem i nosiła tę nazwę do 1945 r. Jak ustalił dyrektor Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Głogowie dr Robert Borkowski:

[...] po II wojnie światowej przemianowano ją na Bohaterów Stalingradu, a w 1990 r. wrócono do nazwy historycznej [ul. Rzeszowska]. Natomiast w 1960 r. Miejska Rada Narodowa jedną uchwałą nadała patronów kilku głogowskim ulicom do tej pory bezimiennym, jedną z nich, obecną ulicę Witosa nazwano wówczas Głogowieckiego, ale wkrótce wycofano się z tej decyzji. W protokołach posiedzeń MRN nie znalazłem wzmianki dlaczego ją zmieniono, a rozmowy z mieszkańcami tej ulicy pamiętającymi te czasy również nie przyniosły satysfakcjonującej odpowiedzi. Pamiętają tylko, że szybko musieli robić nowe wpisy do dowodów o zameldowaniu. Moim zdaniem na początku przeparto myśl uczczenia Głogowieckiego (w latach 60. żyli jeszcze ludzie, którzy go pamiętali), ale później partia doprowadziła do zmiany tej decyzji nie chcąc

⁹⁰ CAW, Kolekcja akt odznaczeniowych, M. Głogowiecki, wniosek na KN – 6.06.1931.

Adam Lisiewicz (1889–1948) – oficer 6 pp Leg, mjr rez. WP, dr prawa, od 1918 r. w służbie dyplomatycznej, m.in. 1931–1937 konsul generalny w Monachium i 1940–1942 w Marsylii.

⁹¹ „Monitor Polski” 1931, nr 132 z 11 czerwca, poz. 199, s. 1.

oddawać hołdu komuś, kto walczył z bolszewikami⁹².

W okresie międzywojennym jego nazwisko umieszczone zostało na tablicy poległych legionistów Ziemi Rzeszowskiej na ścianie kościoła garnizonowego w Rzeszowie przy ul. Reformackiej. Tablica szczęśliwie przetrwała do dzisiaj⁹³.

M. Głogowiecki odnotowany został także w *Liście strat Wojska Polskiego 1918–1921*⁹⁴ oraz I tomie *Historii 6 Pułku Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego* w wykazach poległych i odznaczonych orderem *Virtuti Militari*⁹⁵.

Znalazł się również na liście poległych obrońców Płocka, opublikowanej w *Jednodniówce Dnia Legionowego w Płocku w 1934 i 1935 r.*⁹⁶ Osoby z listy zostały umieszczone na tablicy pamiątkowej, zamontowanej na płockim odwachu. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło w kwietniu 1935 r. z okazji Dnia Legionowego i 20-lecia wymarszu ochotników z Płocka do Legionów. Na tablicy znaleźli się obrońcy Płocka, polegli 18-19 sierpnia 1920 r. oraz płocczanie, którzy zginęli w walkach o niepodległość. M. Głogowiecki figurował wśród nich na siódmym miejscu⁹⁷.

Tablica zniszczona przez hitlerowców została zrekonstruowana, uzupełniona o nowe nazwiska i ponownie uroczystie odsłonięta w święto 3 Maja w 1994 r. W nowej wersji tablicy M. Głogowiecki znajduje się na dziewiątym miejscu⁹⁸.

Grób kpt. M. Głogowieckiego na cmentarzu garnizonowym w Płocku przetrwał do dzisiaj,

⁹² Mail R. Borkowskiego do autora z 21 sierpnia 2020 r.; R. Borkowski, *Dzieje Głogowa Małopolskiego*, t. 1, lata 1570–1945, Głogów Małopolski 2018, s. 375.

⁹³ <http://www.miejscapamiecinarodowej.pl/index.php/podkarpackie/1672-rzeszow-tablica-poleglych-legionistow-ziemi-rzeszowskiej>.

⁹⁴ *Lista strat Wojska Polskiego 1918–1921*, Warszawa 1934, nr 9 872, s. 218. Obok nazwiska M. Głogowieckiego podano stopień, przynależność pułkową oraz informację, że zmarł – bez podania przyczyny (z ran, czy z chorób), daty i miejsca.

⁹⁵ E. Skarbek, dz. cyt., s. 64, 83. W przeciwieństwie do *Listy strat...* w cytowanym opracowaniu znajdują się pewne informacje biograficzne (przynależność służbowa w Legionach Polskich) oraz dokładna data i miejsce śmierci.

⁹⁶ *Lista poległych w obronie m. Płocka w 1920 roku (niezpełna)*, w: *Jednodniówka „Dnia Legionowego” w Płocku 8.IV.1934 r.*, s. 14; *Jednodniówka „Dnia Legionowego” w Płocku 7.IV.1935 r.*, s. 14. Obchód Dnia Legionowego, planowany w 1934 r. w ostatniej chwili przesunięto na rok 1935, stąd dwa identyczne wydania *Jednodniówki*.

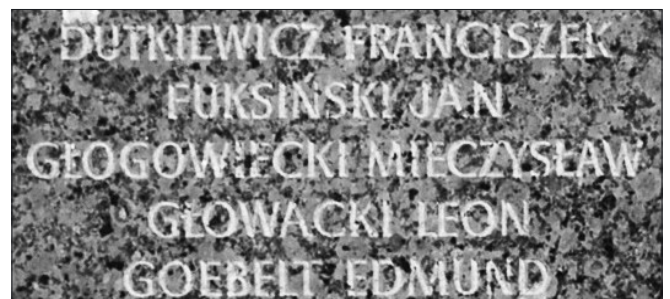
⁹⁷ *Legionom cześć!*, „Dziennik Płocki” 1935, nr 83 z 9 kwietnia, s. 3; *Z obchodu Dnia Legionowego w Płocku*, „Głos Mazowiecki” 1935, nr 83 z 8 kwietnia, s. 1; *Dzień Legionowy w Płocku*, „Życie Mazowsza” 1935, nr 4, s. 106-108.

⁹⁸ *Z powagą i radośnie*, „Tygodnik Płocki” 1994, nr 19 z 10 maja, s. 5; tablica pamiątkowa na odwachu.

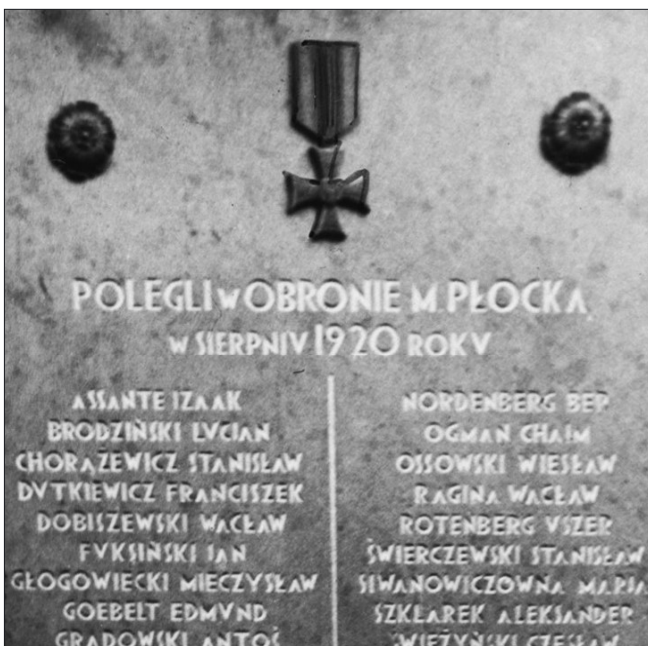

Płock, 7 kwietnia 1935 r. Wojewoda warszawski Przemysław Nakonecznikow-Klukowski odświeżania tablicę poległych obrońców Płocka w sierpniu 1920 r.

Źródło: zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego

Tablica z 1994 r. z nazwiskiem Mieczysława Głogowieckiego
Fot. G. Gołębski

Górny fragment tablicy z nazwiskiem M. Głogowieckiego

Źródło: zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego

aczkolwiek przez wiele lat pozostawał anonimowy. Prawdopodobnie w czasie stawiania betonowych krzyży na grobach tabliczka z jego personaliami zaginęła. W sierpniu 1990 r. płocki dziennikarz Stanisław Chrzanowski w okolicznościowym artykule na łamach „Tygodnika Płockiego” zamieścił zdjęcie grobu i zaapelował o umieszczenie stosownej tabliczki⁹⁹. Ponowił to dwa lata później przy okazji publikacji wspomnień Bolesława Jędrzejewskiego. Zostało tam zamieszczone zdjęcie grobu z podpisem: *Mogiła na cmentarzu garnizonowym jest anonimowa –*

⁹⁹ S. Chrzanowski, *Niezapomniany sierpień 1920 r. w Płocku...*

tu spoczywa major Marian¹⁰⁰ Głogowiecki, jeden z bohaterów obrony Płocka w 1920 r. Może Stowarzyszenie Piłsudczyków zadba o ten grób i cały cmentarz¹⁰¹. Jednak apel nic nie dał, bo chyba nie poszło za nim stosowne pismo do Urzędu Miasta. Mimo to, dzięki jego artykułom i zdjęciom Stanisława Bąkiewicza wtedy wykonanym, udało się zlokalizować grób. W 2013 r. z inicjatywy piszącego te słowa, przy przychylności p. dyr. Wydziału Kultury Urzędu Miasta Płocka Jadwigi Wojnarowskiej-Nadrowskiej, na grobie umieszczono tabliczkę z napisem:

Ś. P.
kpt.
MIECZYŚŁAW GŁOGOWIECKI
ur. 11.10.1889 r. w Kolbuszowej
poległ 18.08.1920 r. pod Trzepowem
D-CA BATALIONU ZAPASOWEGO
6 PP LEG.
Odznaczony pośmiertnie
krzyżem *Virtuti Militari*

Cześć Jego
Pamięci!

Tabliczka była gotowa na miejskie uroczystości 18 sierpnia 2013 r. na cmentarzu garnizonowym. Harcerze położyli na grobie kwiaty i zapalili znicze w biało-czerwonych barwach. Obok stanęła wojskowa warta honorowa. Po kilku latach okazało się, że urodził się nie w Kolbuszowej, ale w Głogowie Małopolskim. Błąd wynikał, co już wyjaśniono na wstępie artykułu, z oparcia się o opracowanie Edwarda Skarbka i biogram autorstwa Wiktora K. Cygana. Błąd ujawnił się dopiero później, po dotarciu do akt personalnych z Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie. Tym nie mniej grób przestał być bezimienny i postać kpt. M. Głogowieckiego mogła być szerzej znana.

W 2018 r. znany poeta, pisarz i filozof Bohdan Urbankowski wydał powieść historyczną „Gwiazdy rdzewieją na dnie Wisły”. Jednym z jej bohaterów jest właśnie tragiczna postać kpt. Mieczysława Głogowieckiego¹⁰². 6 października 2018 r. – na 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości – w płockim Teatrze Dramatycznym im. Jerzego Szaniawskiego odbyła się premiera sztuki „Gwiazdy rdzewieją na dnie Wisły” w reżyserii Marka

Tabliczka na grobie kpt. M. Głogowieckiego
Fot. G. Gołębiowski

Wojskowa warta honorowa przy grobie kpt. Mieczysława Głogowieckiego – 18 sierpnia 2013 r.

Fot. G. Gołębiowski

Mokrowieckiego według scenariusza Bohdana Urbankowskiego¹⁰³.

Na początku marca 2020 r. uczniowie ze szkoły przy płockim więzieniu z inicjatywy nauczyciela historii dr. Michała Kacprzaka i przy wsparciu finansowym Fundacji Orleń oczyścili groby na cmentarzu na planowane obchody 100-lecia obrony Płocka. Dotyczyło to oczywiście także grobu kpt. M. Głogowieckiego¹⁰⁴. W sierpniu 2020 r. na wniosek piszącego te słowa i przy przychylności p. dyr. Wydziału Kultury i Wspierania Inicjatyw Społecznych Urzędu Miasta Płocka Moniki Maron, tabliczka na grobie

¹⁰⁰ Oczywiście pomyłka, powinno być - Mieczysław.

¹⁰¹ B. Jędrzejewski, *Płock w sierpniu 1920 (wspomnienia)*, „Tygodnik Płocki” 1992, nr 35 z 25 sierpnia, s. 4.

¹⁰² B. Urbankowski, *Gwiazdy rdzewieją na dnie Wisły*, Warszawa 2018, s. 221-222, 227-228, 230, 276, 435.

¹⁰³ <https://www.teatrplock.pl/pl/gwiazdy-rdzewieja-na-dnie-wisly-wywiad>; <https://www.teatrplock.pl/pl/spektakle/gwiazdy-rdzewieja-na-dnie-wisly>.

¹⁰⁴ A. Lewandowska, *Odnowili mogiły*, „Gazeta Wyborcza – Tygodnik Płocki” 2020, nr z 6 marca, s. 3.

Nowa tabliczka na grobie kpt. M. Głogowieckiego
 Fot. G. Gołębiowski

została wymieniona na nową ze skorygowanym napisem i właściwym miejscem urodzenia.

Natomiast 15 sierpnia 2020 r., w ramach obchodów 100-lecia bitwy warszawskiej, w rodzinnym mieście M. Głogowieckiego została uroczystie odsłonięta tablica pamiątkowa na ulicy, która przed wojną nosiła jego imię. Inicjatorem jej umieszczenia i uhonorowania w ten sposób bohaterskiego rodaka był dyrektor Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Głogowie Młp. Robert Borkowski. Napis na tablicy głosi: *Ulica Rzeszowska w latach 1921–1945 nosiła nazwę kapitana Mieczysława Głogowieckiego, urodzonego w Głogowie Małopolskim 11 X 1889 r., a poległego pod Płockiem 18 VIII 1920 r. podczas bitwy warszawskiej. Zginął broniąc wolności Polski, swojej Ojczyzny.* W ten sposób M. Głogowiecki został uhonorowany w obu miastach, które znalazły się na początku i na końcu jego drogi życiowej¹⁰⁵.

Podsumowując charakterystykę postaci Mieczysława Głogowieckiego należy stwierdzić, że należał on do pokolenia, które ponad swoje sprawy osobiste przedkładało walkę o niepodległość Polski. M. Głogowiecki zamiast korzystać z prawniczego wykształcenia wstąpił do Legionów, w czasie wielu

¹⁰⁵ Mail R. Borkowskiego do autora z 10 sierpnia 2020 r.

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej kpt. M. Głogowieckiego w Głogowie Małopolskim 15 sierpnia 2020 r. przez dyr. M-GBP Roberta Borkowskiego i burmistrza Pawła Baję
 Źródło: zbiory R. Borkowskiego

Tablica pamiątkowa w Głogowie Małopolskim
 Źródło: zbiory R. Borkowskiego

bojów ocierając się o śmierć. Zginął, broniąc niepodległej Polski podczas wypełniania rozkazów i swego żołnierskiego obowiązku. W obliczu przeważających sił nieprzyjaciela nie uległ panice, ale walczył do końca, do swej bohaterskiej śmierci. Dziś zasługuje na naszą wdzięczną pamięć, bowiem dzięki poświęceniu takich ludzi w 1920 r. Polska mogła obronić swoją niepodległość.

Dziękuję dr. Robertowi Borkowskiemu za uzupełnienia dotyczące Głogowa Małopolskiego i rodziny Głogowieckich oraz zdjęcia tablicy pamiątkowej i uroczystości jej odsłonięcia.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie
- Akta odznaczeniowe Mieczysława Głogowieckiego na Virtuti Militari, sygn. I.482.96 – 9446.
Akta personalne Mieczysława Głogowieckiego, sygn. AP 1694.
Wniosek na Krzyż Niepodległości, sygn. Mieczysław Głogowiecki, KN – 06.06.1931.
Komenda Legionów Polskich (Polski Korpus Posiłkowy), sygn. 1.120.1.439.
Oddział I Naczelnego Dowództwa, sygn. I.301.7.103.
 - Narodowe Archiwum Cyfrowe

Fotografia Głogowa Małopolskiego z lat 1918 - 1929, sygn. 3/1/0/9/1203.
Fotografia odstawiania tablicy pamiątkowej na odwachu w 1935 r., sygn. 3/1/0/9/482.

Źródła drukowane

- „Dziennik Personalny MSWojsk.” 1920, nr 32 z 25 sierpnia; 1921, nr 41 z 6 grudnia.
„Dziennik Rozkazów Wojskowych” 1919, nr 53 z 15 maja; nr 98.
„Dziennik Rozporządzeń Komisji Wojskowej” 1918, nr 2 z 1 listopada.
„Dziennik Ustaw” 1919, nr 67 z 20 sierpnia.
„Monitor Polski” 1931, nr 132 z 11 czerwca.
Bitwa warszawska. 13–28 VIII 1920. Dokumenty operacyjne, oprac. zespół pod red. Marka Tarczyńskiego, cz. I, (13–17 VIII), Warszawa 1995, cz. II (17–28 VIII), Warszawa 1996.

Relacje, pamiętniki i wspomnienia

- G. Dmistrzewicz Gaj, *Na Warszawę! Dejstwiła 3 Konnego Korpusa na zapadnym froncie. Ljul–August 1920 g.*, Moskwa 1928.
H. Gruber, *Wspomnienia i uwagi*, t. 1, 1892–1942, Londyn 1968.
B. Jędrzejewski, *Płock w sierpniu 1920 (wspomnienia)*, „Tygodnik Płocki” 1992, nr 34 z 18 sierpnia, s. 1, 3, nr 35 z 25 sierpnia, s. 4.
Obrona Płocka w sierpniu 1920 r. w listach Marii Macieszyny, oprac. G. Gołębiowski, cz. I, „Notatki Płockie” 1997, nr 2.
J. Śmieciuszewska-Rościszewska, *Kartka z dziennika (19 sierpnia 1920 r.)*, przygot. do druku G, Gołębiowski, „Notatki Płockie” 2012, nr 4.

Prasa

- „Dziennik Płocki” 1935.
„Głos Mazowiecki” 1935.
„Kurier Płocki” 1919, 1920, 1921.
„Tygodnik Płocki” 1994.
„Życie Mazowsza” 1935.

Opracowania

- Album Legionów Polskich*, oprac. W. Lipiński, E. Quirini, J. Swiryż-Ryszkiewicz, A. Natęcz-Korzeniowski, Warszawa 1933 [reprint Warszawa 1989].
Z. Bohusz-Szysko, *Działania wojenne nad dolną Wisłą w sierpniu 1920 r.*, Warszawa 1931.
R. Borkowski, *Dzieje Głogowa Małopolskiego*, t. 1, lata 1570–1945, Głogów Małopolski 2018.
A. Chwałba, *Legiony Polskie 1914–1918*, Kraków 2018.
W.K. Cygan, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. 2, Warszawa 2006.
S. Czerep, *II Brygada Legionów Polskich*, Warszawa 2007.
T. Dudek, *Kostiuchnowka 1916*, Warszawa 2017.
Encyklopedia Wojskowa, t. VI, pod red. O. Laskowskiego, Warszawa 1937.
K. Filipow, *Order Virtuti Militari 1792–1945*, Warszawa 1990.
G. Gołębiowski, *Obrona Płocka przed wojskami bolszewickimi 18-19 sierpnia 1920 r.*, Płock 2015.
G. Gołębiowski, *Płock 1920*, Warszawa 2018.
G. Gołębiowski, *Wizyty dostojników państwowych, wojskowych i kościelnych w Płocku 1918–1939*, Płock 2008.
M.M. Grzybowski, *Wojna polsko-rosyjska 1920 r. w Płocku i na Mazowszu. Studium historyczno-pastoralne*, Płock 1990.
V.B. Jedigar, *Zarys historii wojennej Tatarskiego Pułku Ułanów imieniem Pułkownika Mustafy Achmatowicza*, Warszawa 1933.
R. Juszkiewicz, *Działania militarne na północnym Mazowszu i w korytarzu pomorskim. 1920 rok*, wyd. II uzupełn. i popr., Mława 2011.
M. Klimecki, K. Filipow, *Legiony Polskie. Dzieje bojowe i organizacyjne*, Warszawa 2014.

- M. A. Koprowski, *Legiony. Droga do legendy. Nie tylko I Brygada 1915–1916*, Poznań 2018.
- W. Lipiński, *Walka zbrojna o niepodległość Polski 1905–1918*, Kraków 1987.
- Lista strat Wojska Polskiego 1918–1921*, Warszawa 1934.
- M. Macieszyna, *Przewodnik po Płocku*, Płock 1922.
- M. Niestrawski, *Polskie wojska lotnicze w okresie walk o granice państwa polskiego (1918–1921)*, praca doktorska napisana pod kier. prof. dr. hab. P. Hausera, Poznań 2014.
- J. T. Nowak, *Szlak bojowy Legionów Polskich*, Kraków 2014.
- P. Piotrowski, *Walki o miasta Mazowsza Północnego podczas wojny polsko-rosyjskiej 1920 roku*, Poznań 2014.
- W. Sienkiewicz, *Bojowo i lirycznie. Legiony Piłsudskiego*, Warszawa 2010.
- W. Sikorski, *Nad Wisłą i Wkrą. Studium z polsko-rosyjskiej wojny 1920 roku*, Lwów 1928.
- E. Skarbek, *Historii 6 Pułku Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego*, t. 1, *Tradycja*, Warszawa 1939.
- E. Skarbek, *Zarys historii wojennej 6-go pułku piechoty Legionów*, Warszawa 1929.
- J. Szczepański, *Wojna 1920 roku na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa–Pułtusk 1995.
- T. Świecki, F. Wybult, *Mazowsze Płockie w czasach wojny światowej i powstania państwa polskiego*, Toruń 1932.
- M. Trubas, *Płocki garnizon Wojska Polskiego w latach 1918–1939*, Warszawa 2008.
- M. Trubas, *Ziemia Płocka w wojnach XIX i XX w.*, Warszawa 2006.
- M. Wrzosek, *Polski czyn zbrojny podczas I wojny światowej 1914–1918*, Warszawa 1990.
- L. Wyszczelski, *Bitwa na przedpolach Warszawy*, Warszawa 2000.
- L. Wyszczelski, *Wojna polsko-rosyjska 1919–1920*, t. 2, Warszawa 2010.
- A. C. Żak, *Rokitna 1915*, Warszawa 1994.

Literatura

- B. Urbankowski, *Gwiazdy rdzewieją na dnie Wisły*, Warszawa 2018.

Artykuły

- R. Borkowski, G. Gołębiowski, *Głogowskie biografie. Mieczysław Głogowiecki*, „Ziemia Głogowska. Miesięcznik Społeczno-Kulturalny” 2020, nr 2, s. 19.
- S. Chrzanowski, *Bez przepustki do historii*, „Tygodnik Płocki” 1989, nr 34 z 20 sierpnia, s. 3.
- S. Chrzanowski, *Niezapomniany sierpień 1920 r. w Płocku*, „Tygodnik Płocki” 1990, nr 31 z 12 sierpnia, s. 3.
- G. Gołębiowski, *Lista żołnierzy garnizonu płockiego, zmarłych w latach 1918–1920*, „Notatki Płockie” 2014, nr 2, s.14-20.
- G. Gołębiowski, *Straty obrońców Płocka w sierpniu 1920 r.*, „Notatki Płockie” 2014, nr 3, s. 3-9.
- A. Grzymała-Siedlecki, *Obrona Płocka*, „Tygodnik Ilustrowany” 1920, nr 40 z 2 października, s. 760.
- W. Jarno, *Oddziały zapasowe na obszarze Okręgu Generalnego Kielce w latach 1919–1921*, „Przegląd Nauk Historycznych” (Uniwersytet Łódzki) 2003, nr 2, s. 199 - 216.
- A. Lewandowska, *Odnowili mogiły*, „Gazeta Wyborcza - Tygodnik Płock” 2020, nr z 6 marca, s. 3.
- G. Przychocki, *Artyleria w walkach o Płock w dn. 17-19 sierpnia 1920 r.*, „Bellona” 1920, z. 9-10.
- A.M. Stogowska, *Pobył Naczelnika Państwa marszałka Józefa Piłsudskiego w Płocku – 10 kwietnia 1921 r.*, „Notatki Płockie” 1994, nr 1, s. 19-26.
- K.J. Waluś, J.K. Waluś, *Krzyż za Męstwo i Odwagę*, „Notatki Płockie” 2010, nr 1, s. 30-35.
- Z dziejów 6 p. p. Legionów*, „Kurier Płocki” 1919, nr 121 z 1 czerwca, s. 1.
- Ze złotej księgi bohaterów*, „Żołnierz Polski” 1921, nr 21 z 23 kwietnia, s. 4.

Internet

- Janusz Cisek, Ewa Kozłowska, Łukasz Wieczorek, *Słownik Legionistów Polskich 1914–1918*: <https://zolniereniepodleglosci.pl/%C5%BCo%C5%82nierz/191764/>
- hasło Głogów Małopolski: <https://pl.wikipedia.org/wiki/G%C5%82og%C3%B3wMa%C5%82opolski>
- hasło Mieczysław Głogowiecki – <https://www.geni.com/people/Mieczys%C5%82aw-G%C5%82ogowiecki/6000000053982460019>
- hasło Józef Gigieli-Melechowicz: https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Gigiel-Melechowicz
- notki biograficzne: <https://pl.wikipedia.org/wiki/>
- <http://www.miejscapamiecinarodowej.pl/index.php/podkarpackie/1672-rzeszow-tablica-poleglych-legionistow-ziemi-rzeszowskiej>
- <https://www.teatrplock.pl/pl/gwiazdy-rdzewieja-na-dnie-wisly-wywiad>
- <https://www.teatrplock.pl/pl/spektakle/gwiazdy-rdzewieja-na-dnie-wisly>

KPT. MIECZYŚŁAW GŁOGOWIECKI (1889–1920) – LEGIONIST AND POLISH ARMY OFFICER,
FALLEN AT TRZEPOWO 18 AUGUST 1920

Summary

Coming from Głogów Małopolski near Rzeszów, Mieczysław Głogowiecki in 1914 joined the Polish Legions, fighting first in the 2nd Brigade, and from 1916 in the 6th Infantry Regiment of the 3rd Brigade, participating, among others in the battle of Kostiuchnówka. From 1918, he served in the 6th Infantry Regiment of the Legions, including as commander of the spare battalion in Płock. On August 18, 1920, he died near Trzepów during the Russian attack of the Third Horse Corps on Płock. He was buried in the garrison cemetery in Płock.

Keywords: Polish Legions, Polish-Bolshevik war 1920, defense of Płock 1920, Głogów Małopolski, Mieczysław Głogowiecki